

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Julkaisija VALTIOEUVESTON KANSLIA		KUVAILEHTI 7.2.2014	
Julkaisun laji Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia	
Tekijät Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)		Toimielimen asettamispäivä 18.10.2012	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Talousnäkyvät ja palkanmuodostus Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Tiivistelmä <p>Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyyn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n suhdannekatsauksessa 19.12.2013.</p> <p>Suomen taloustilanne jatkuu heikkona ja ansioiden nousu hidastuu. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan ansiot nousevat kuluvana vuonna 1,3 prosenttia, ja vuonna 2015 1,2 prosenttia, eli huomattavasti 2000-luvun keskiarvoa hitaammin. Kuluttajahinnat kohoavat alkaneena vuonna keskimäärin puolitoista prosenttia. Välillisen verotuksen kiristymisen uskotaan vaikuttavan tänä vuonna noin puolen prosenttiyksikön verran hintojen nousuun.</p> <p>Ennakkotietojen mukaan palkansaajien yhteenlaskettu käytettävissä oleva reaalitylo supistui viime vuonna 1,1 prosenttia. Tähän vaikutti ennen kaikkea työllisyyden heikkeneminen. Kuluvana vuonna työllisyys heikkenee enää hieman, mutta palkansaajien yhteenlaskettujen reaalitylojen odotetaan supistuvan 0,8 prosenttia ansiokehityksen hidastuessa. Ensi vuonna laskun oletetaan jäävän 0,1 prosenttiin, sillä työllisyyskehityksen arvioidaan kääntyvän parempaan suuntaan.</p> <p>Suomen tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyyn arvioidaan suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitaten heikentyneen viime vuonna noin viisi prosenttia vuosien 2011 ja 2012 tapaan. Palkkojen nousuvauhti hidastui viime vuonna, mutta työn tuottavuuden kehitys oli rakennemuutoksen ja suhdanteiden kanssa kamppailevassa teollisuudessa edelleen heikko, joten yksikkötyökustannukset nousivat edelleen kilpailijamaita nopeammin. Viime vuonna myös euron vahvistuminen heikensi kustannuskilpailukykyä. Tulevina vuosina koko talouden yksikkötyökustannukset eivät enää kasva kilpailijamaita nopeammin, koska ansiokehitys hidastuu.</p> <p>Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Antti Aarnio (STTK), Jorma Antila (Metalliliitto), Jari Haapasalmi (EK), Margareta Heiskanen (KT), Erno Järvinen (MTK), Jarkko Kivistö (SP), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (SAK), Petri Malinen (SY), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Hannele Orjala (TK), Helena Pentti (SAK), Seppo Saukkonen (EK), Pekka Sinko (VNK), Pentti Tuominen (VM), Jonna Berghäll (VM), Markus Sovala (VM, pj.), Mikko Spolander (VM, vpj.), Meri Obstbaum (VM, siht.) ja Ilari Ahola (VM, siht.).</p>			
Avainsanat palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima			
Sarjan nimi ja numero Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 7.2.2014		Kieli Fi	Kokonaissivumäärä 40
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia		Julkaisun jakelus Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi	
Taitto Valtioneuvoston kanslia, Anja Järvinen		Painopaikka Raportti julkaistaan ainoastaan sähköisesti PDF:nä	Luottamuksellisuus Julkinen

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 7.2.2014	
Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 18.10.2012	
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Referat <p>Inkomst- och kostnadsutvecklingsutredningskommissionens uppföljningsrapport om lönebildningen redogör för utvecklingen och utvecklingsutsikterna för inkomsterna, priserna och konkurrenskraften samt löntagarnas köpkraft. Kommissionen utnyttjar finansministeriets konjunkturöversikt i sina uppskattningar. Den prognos som utnyttjats ingår i konjunkturöversikten som finansministeriet gav ut den 19 december 2013.</p> <p>Det ekonomiska läget är fortfarande svagt i Finland och inkomstutvecklingen bromsas upp. Inkomsterna kommer enligt finansministeriets prognos att öka med ca 1,3 procent under innevarande år, och med 1,2 procent år 2015, vilket är avsevärt långsammare än medeltalet under 2000-talet. Konsumentpriserna höjs i år i genomsnitt med 1,5 procent. Skärpningen av den indirekta beskattningen beräknas påverka prisförhöjningen i år med ungefär en halv procentenhet.</p> <p>Löntagarnas sammanlagda disponibla reella inkomster krympte enligt de preliminära uppgifterna med 1,1 procent i fjol. Detta berodde framför allt på den försvagade sysselsättningen. I år kommer sysselsättningen att minska endast i liten mån, men de sammanlagda reella inkomsterna beräknas minska med 0,8 procent på grund av den avtagande inkomstutvecklingen. Nästa år beräknas minskningen bli 0,1 procent, eftersom sysselsättningsutvecklingen förväntas vända i en positivare riktning.</p> <p>Priskonkurrenskraften hos den finländska fabriksindustrin försvagades enligt de relativa enhetsarbetskostnaderna med ca fem procent i fjol, i likhet med 2011 och 2012. Ökningen av lönerna avtog i fjol, men eftersom arbetets produktivitet utvecklades fortfarande svagt inom industrin som brottas med strukturella omvandlingar och konjunkturer, steg enhetsarbetskostnaderna fortfarande snabbare än i de konkurrerande länderna. I fjol försvagades priskonkurrenskraften ytterligare av att euron förstärktes. Under de kommande åren kommer enhetsarbetskostnaderna inom hela ekonomin inte längre att stiga snabbare än i de konkurrerande länderna eftersom inkomstutvecklingen avtar.</p> <p>Utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen består av: Antti Aarnio (FTFC), Jorma Antila (Metallförbundet), Jari Haapasalmi (Finlands Näringsliv), Margareta Heiskanen (Kommunarbettsgivarna), Erno Järvinen (MTK), Jarkko Kivistö (FB), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (FFC), Petri Malinen (FF), Jussi Mustonen (Finlands Näringsliv), Seppo Nevalainen (FTFC), Hannele Orjala (Statistikcentralen), Helena Pentti (FFC), Seppo Saukkonen (Finlands Näringsliv), Pekka Sinko (SRK), Pentti Tuominen (FM), Jonna Berghäll (FM), Markus Sovala (FM, ordf.), Mikko Spolander (VM, vice ordf.), Meri Obstbaum (FM, sekr.) och Ilari Ahola (FM, sekr.).</p>			
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft			
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 7.2.2014		Språk Fi	Sidantal 40
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi	
Layout Statsrådets kansli, Anja Järvinen		Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil	Sekretessgrad Offentlig

Sisällys

TIIVISTELMÄ	7
1 Suhdannekuva vuosille 2013–2015.....	8
Yleinen talouskehitys	8
Ajankohtainen työmarkkinatilanne.....	9
2 Ansiokehitys.....	14
Palkat	14
3 Hinnat ja ostovoima	17
Hinnat	17
Palkansaajien ostovoima	18
4 Talouden kilpailukyky	21
Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella.....	21
Kustannuskilpailukyky	23
Muut koko talouden kilpailukyyn indikaattorit	27
Kilpailukyky ja tulonmuodostus.....	28
LIITTEET	33

TIIVISTELMÄ

Odotuksille euroalueen talouskasvun vahvistumisesta on nyt aiempaa parempia perusteita, sillä tilastot viittaavat maltillisen kasvun käynnistyneen ja laajemminkin kansainvälisessä taloudessa on positiivista viirettä. Suomen tilanne ei kuitenkaan näytä yhtä hyvältä, sillä valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomen bruttokansantuote supistui viime vuonna -1,2 %, ja kuluvana vuonna päästään vain maltilliseen 0,8 % kasvuun. Kuluvan vuoden kasvun oletetaan tulevan pitkälti ulkomaankaupasta, sillä yksityisen kulutuksen ennustetaan polkevan paikallaan ja yksityisten investointien supistuvan edelleen.

Viime vuonna työllisyys heikkeni nopeasti ja työttömyysaste kohosi. Pitkään heikkona jatkuneessa suhdannetilanteessa yritykset ovat alkaneet parantaa kannattavuuttaan irtisanomisten kautta. Kuluvana vuonna työllisyystilanteen ennakoidaan edelleen heikentyvän, mutta vuonna 2015 voidaan jo nähdä hienoinen käänne parempaan päin. Kotimaisen kysynnän pysyessä heikkona on todennäköistä, että talouden palveluvaltaistuminen hidastuu, eikä talouden kasvu ole sen vuoksi kovin työllistävää.

Nimelliset ansiot kohosivat vuonna 2013 arviolta kaksi prosenttia, josta 1,4 prosenttiyksikköä selittyy sopimuskorotuksilla. Tulevina vuosina ansiotasoa kehitetään hyvin kattavasti viime syksynä solmitun työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisesti. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan ansiot nousevat kuluvana vuonna 1,3 %, josta sopimuskorotusten osuus on 0,7 prosenttiyksikköä. Vuonna 2015 sopimuskorotusten vaikutuksen arvioidaan jäävän 0,5 prosenttiin, mutta ansioiden nousevan kuitenkin 1,2 %. Kuluttajahinnat kohosivat viime vuonna keskimäärin 1,5 %, ja alkaneenakin vuonna inflaation oletetaan pysyvän samoissa lukemissa. Välillisen verotuksen kiristymisen uskotaan vaikuttavan tänä vuonna noin puolen prosenttiyksikön verran hintojen nousuun.

Palkansaajien yhteenlaskettu käytettävissä olevan reaalitytö supistui viime vuonna 1,1 prosenttia, mihin vaikutti ennen kaikkea työllisyyden heikkeneminen. Kuluvana vuonna palkansaajien yhteenlaskettujen reaalitytöjen odotetaan supistuvan 0,8 % ansiokehityksen hidastuessa. Ensi vuonna laskun oletetaan jäävän enää 0,1 prosenttiin, sillä työllisyyskehityksen arvioidaan kääntyvän parempaan suuntaan.

Suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitaten Suomen tehdateollisuuden kilpailukykyä arvioidaan heikentyneen viime vuonna noin viisi prosenttia vuosien 2011 ja 2012 tapaan. Yli puolet viime vuoden heikkenemisestä tulee valuuttakurssin vaikutuksesta ja loput kilpailijamaita nopeammasta yksikkötyökustannusten kasvusta. Yksikkötyökustannusten kasvun lisäksi Suomen vaihtosuhte on heikentynyt ja välituotteiden kautta tulevat kustannuspaineet ovat kasvaneet, mikä on heikentänyt yritysten edellytyksiä toimia kannattavasti ja tuottaa Suomelle arvonlisäystä eli talouskasvua. Euroopan komission ennusteen mukaan tulevina vuosina koko talouden yksikkötyökustannusten kasvuvauhti hidastuu kilpailijamaiden tasolle ja vaihtosuhteen heikkeneminen pysähtyy.

1 Suhdannekuva vuosille 2013–2015

Yleinen talouskehitys

Ennusteelle euroalueen talouskasvun käynnistymisestä on aikaisempaa paremmat perusteet. Sekä viimeaikainen tilastoaineisto että talouden toimijoiden odotuksia kuvaavat indikaattorit osoittavat maltillisen kasvun käynnistyneen. Tämän lisäksi kansainvälisessä taloudessa on laajemmaltikin positiivista viettä. Ennusteet Suomen talouden kehityksestä näyttävät kuitenkin aiempaa synkemmiltä. Vuonna 2013 talous supistui valtiovarainministeriön suhdanne-ennusteen mukaan -1,2 % ja vuonna 2014 päästään vain maltilliseen 0,8 % kasvuun.

Viime vuonna talous supistui jo toista vuotta peräkkäin. Talouden heikko kehitys on ollut laaja-alaista. Yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit laskivat merkittävästi ja kasvua tuki vain hiukan se, että tuonti väheni viittä enemmän. Työmarkkinoiden tilanne pysyi yleiseen talouskehitykseen nähden hyvänä edellisinä vuosina, mutta viime vuonna työllisyys heikentyi nopeasti ja työttömyysaste kohosi 8,2 prosenttiin. Huomionarvoista on se, että vuoden 2013 lopulla työttömäksi rekisteröityjen määrä ylitti vajaalla sadallatuhannella virallisen työttömyystilaston mukaisen työttömien määrän.

Kuluvana vuonna talouden kasvun ennakoidaan olevan pitkälti ulkomaankaupan varassa ja erityisesti tuonnin kasvun alhaisuus selittää kasvukontribuutiota. Reaalitulojen laskun, työttömyyden lisääntymisen ja heikkojen tulevaisuuden odotusten johdosta yksityinen kulutus polkee miltei paikallaan. Yksityisten investointien ennustetaan kuluvana vuonna alenevan vielä 3,7 prosentilla, mikä johtaa alle 16 prosentin investointiasteeseen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kotimainen kysynnän rooli talouskasvun vauhdittajana jää kaiken kaikkiaan pieneksi, sillä sen ennustetaan kasvavan vain 0,2 %. Teollisuustuotanto kääntyy kuitenkin parin negatiivisen vuoden jälkeen kasvuun ja vetää osaltaan myös palveluiden tuotantoa nousevalle uralle.

Kuluvana vuonna työllisyystilanteen ennakoidaan edelleen heikentyvän ja työttömyysasteen nousevan 8,4 prosenttiin. Sekä kansainvälisten että kotimaisten tekijöiden johdosta kustannuspaineet pysyvät maltillisina ja inflaatio jää reilusti alle kahden prosentin. Työn tuottavuus vaihtaa etumerkkiä ja nousee 0,5 prosentilla. Siten yksikkötyökustannusten nousu jää varsin maltilliseksi vuosina 2014 ja 2015. Ennustejakson viimeisenä vuotena 2015 BKT:n kasvuksi muodostuu 1,8 %. Vuosien 2013–2015 kumulatiivinen kasvu jää näin ollen vain 1,4 prosenttiin, mikä on historiaan nähden poikkeuksellisen vaimeaa.

Kokonaistuotannon aleneminen kahtena peräkkäisenä vuotena on heikentänyt entisestään julkisen talouden rahoitusasemaa hallituksen mittavista sopeutustoimista huolimatta. Julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen nousi viime vuonna 57 prosenttiin ja tänä vuonna se ylittää 60 prosentin rajan. BKT:n kasvu on myös lähivuosina niin vaimeaa, ettei se yksistään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa. Tulevaa kasvua hidastaa työikäisen väestön supistuminen ja talouden tuotantopotentiaalin hidas kasvu. Samanaikaisesti julkisen talouden ikäsidonnaiset menot jatkavat kasvuaan ikääntyneiden määrän kasvaessa. Tästä syystä Suomen julkisen talouden rahoitus on kestävämmällä uralla pitkällä aikavälillä. Talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi hallitus sopi elokuussa 2013 budjettiriihessään rakenneuudistushjelmasta ja keskustelu jatkuu julkista taloutta tasapainottavista lisätoimista. Liitteessä 1 on tiivistetty ne, jo päätetyt veroja ja sosiaalietuuksia

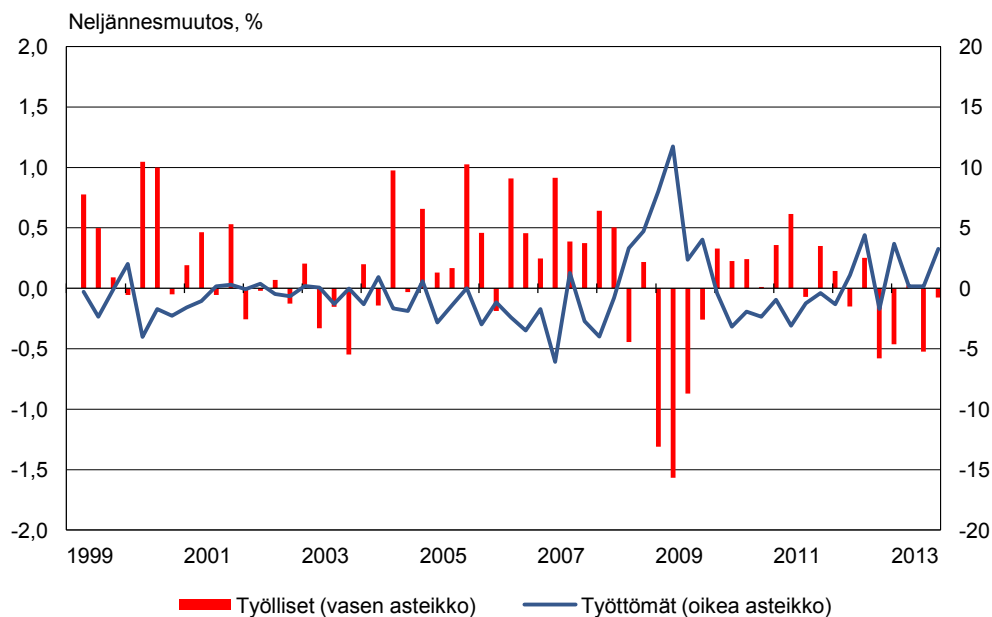
koskevat muutokset, jotka vaikuttavat tässä raportissa tarkasteltuihin tuloihin ja kustannuksiin lähivuosina.

Ajankohtainen työmarkkinatilanne

Pitkään heikkona jatkunut BKT:n kehitys heijastuu nyt selvästi työmarkkinoille. Tuotannon kasvun jatkuessa hyvin vaisuna yritykset parantavat kannattavuuttaan irtisanomisten kautta. Työllisyys on supistunut koko viime vuoden ajan ja sen heikkeneminen kiihtyi kesän jälkeen. Työllisten määrä jäi viime vuonna 1,1 % pienemmäksi kuin vuonna 2012.

Työvoimatutkimuksen (TK) mukainen työttömyys on noussut melko vähän suhdannetilanteeseen nähden. Työttömyysaste nousi viime vuonna 8,2 prosenttiin. Tuoreimpien tilastojen antama kuva työttömyyskehityksestä on kuitenkin ristiriitainen, sillä työvoimatoimistoihin rekisteröityneiden työttömien määrä (TEM) on kasvanut voimakkaasti vuoden 2012 alkupuolelta lähtien eikä trendissä havaita vielä minkäänlaista käännettä. Tilastointitekijöiden lisäksi ilmiön taustalla lienee osaltaan aktiivisesta työnhausta luopuminen suhdannenäkymien heikkouden vuoksi. Tämä on huolestuttava kehityssuunta siksi, että työnhausta luopuneiden työllistyminen on kasvun käynnistyessä epätodennäköisempää kuin niiden jotka aktiivisesti etsivät töitä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että virallisessa työttömyydessä (TK) voi olla vielä nousupaineita, vaikka talouden suhdanne alkaa parantua.

Kuvio 1 Työllisyys ja työttömyys

Lähde: Tilastokeskus

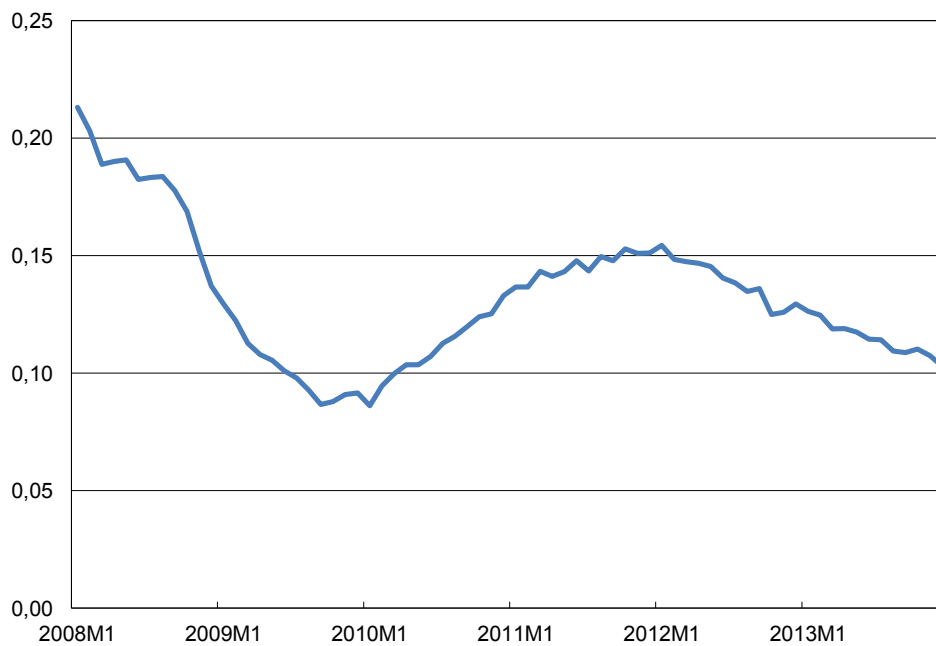
Suomen kasvunäkymät ovat aiempaa vaimeammat, minkä vuoksi työllisyys heikkenee vielä hieman kuluvana vuonna ja työttömyysaste kohoaa 8,4 prosenttiin. Kun talouskasvun ennustetaan tulevina vuosina olevan pitkälti ulkomaankaupan varassa kotimaisen kysynnän pysyessä vaimeana, vaikuttaa todennäköiseltä, että talouden palveluvaltaistuminen hidastuu eikä kasvu senkään vuoksi ole kovin työllistävää. Vuonna 2015 työllisyys paranee 0,6 % ja työttömyysaste laskee 8,2 prosenttiin. Viime vuonna työllisyysaste laski 68,5 prosenttiin. Vuoteen 2015 men-

nessä työllisyysaste kuitenkin kohoaa takaisin 69 prosenttiin, vaikka työllisten määrä lisääntyy vain vähän, sillä työikäisen väestön supistumisen myötä myös työvoima alkaa supistua.

Työmarkkinoiden suhdannetilannetta voidaan valottaa tarkastelemalla avoimien työpaikkojen suhdetta työttömiin työnhakijoihin (kuvio 2). Kuviosta nähdään, että avoimien työpaikkojen suhde työttömiin työnhakijoihin on pienentynyt miltei kahden viime vuoden ajan talouskasvun hidastuessa. Tämä tarkoittaa työmarkkinoiden kireyden vähenemistä. Mitä matalampi tämä suhdeluku on, sitä helpompaa yrityksillä on tällöin löytää työntekijöitä, sillä työnhakijoita on runsaasti yhtä vakanssia kohti. Vastaavasti, työttömien työnhakijoiden työnsaantimahdollisuudet heikkenevät, kun avoimista paikoista kilpailee suuri joukko työnhakijoita.

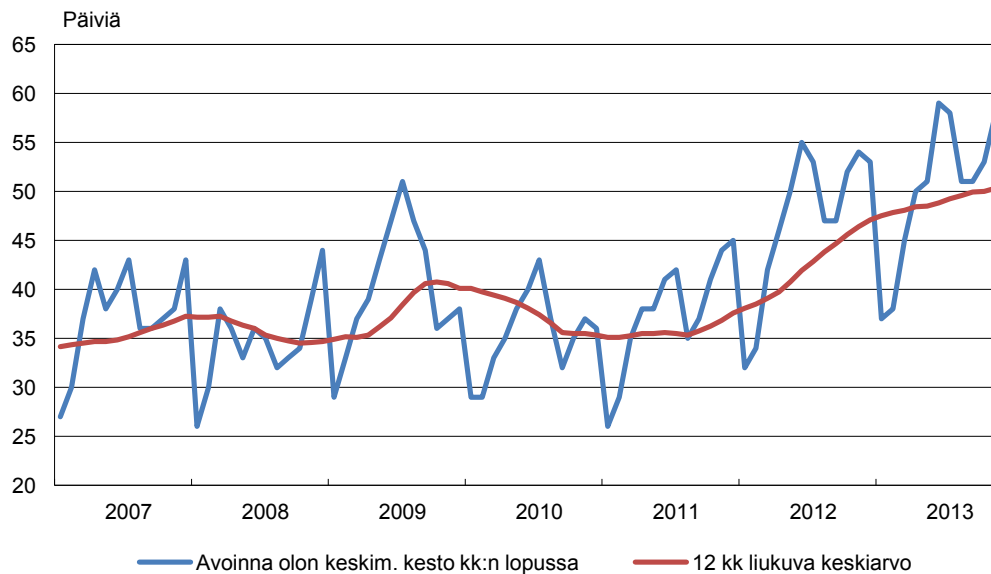
Vaikka yritysten mahdollisuudet löytää työntekijöitä ovat suhdannemielessä parantuneet viimeisen reilun vuoden ajan, niin työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto on samanaikaisesti selvästi pidentynyt (kuvio 3). Tämä viittaa siihen, että vaikka yhtä avointa työpaikkaa kohti on ollut runsaammin työvoimatoimistoihin rekisteröityneitä työttömiä työnhakijoita, niin työnantajien on ollut hankalampaa löytää heidän joukostaan sopivaa työntekijää.

Kuvio 2 Työmarkkinoiden kireys: avoimet työpaikat / työttömät työnhakijat

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 3 Työpaikkojen avoinna olon kesto päivinä

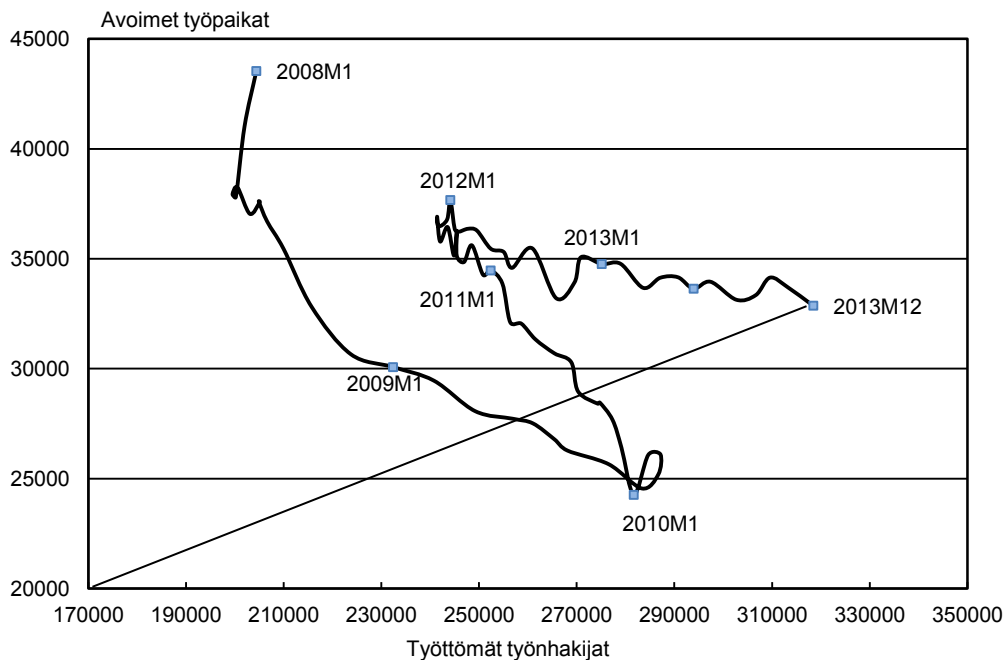
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Yhteensopivuusongelmat ovat ilmeisiä, kun tarkastellaan kuviota 4¹. Verrattuna esimerkiksi vuoden 2009 alkuun sekä avoimien työpaikkojen että työttömien työnhakijoiden määrä on lisääntynyt. Jos työnhakijoiden ja työpaikkojen yhteensopivuudessa ei ole ongelmia, avointen työpaikkojen lisääntymisen pitäisi vähentää työttömien työnhakijoiden määrää, mutta nyt näin ei ole käynyt. Viimeisen kahden vuoden ajan avointen työpaikkojen määrä on hiukan vähentynyt, mutta työttömien määrä on noussut voimakkaasti, siirtäen kuvion 4 käyrää yhä loitommass vasemmasta alanurkasta. Tämä viittaa työmarkkinoiden toimivuuden heikentyneen.

Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmien lisääntymisen taustalla on voimakas talouden rakennemuutos, jossa uudet työpaikat syntyvät eri aloille ja alueille kuin mistä niitä on tuhoutunut (kuvio 5). Huolestuttavaa nykytilanteessa on se, että kun työmarkkinoiden kyky tuottaa uusia työsuhteita heikentyy, lisääntyy myös riski rakenteellisen työttömyyden kasvuun. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat heikentävät talouskasvun työllistävyttä ja vaimentavat osaltaan työllisyyden lähivuosien kasvunäkymiä.

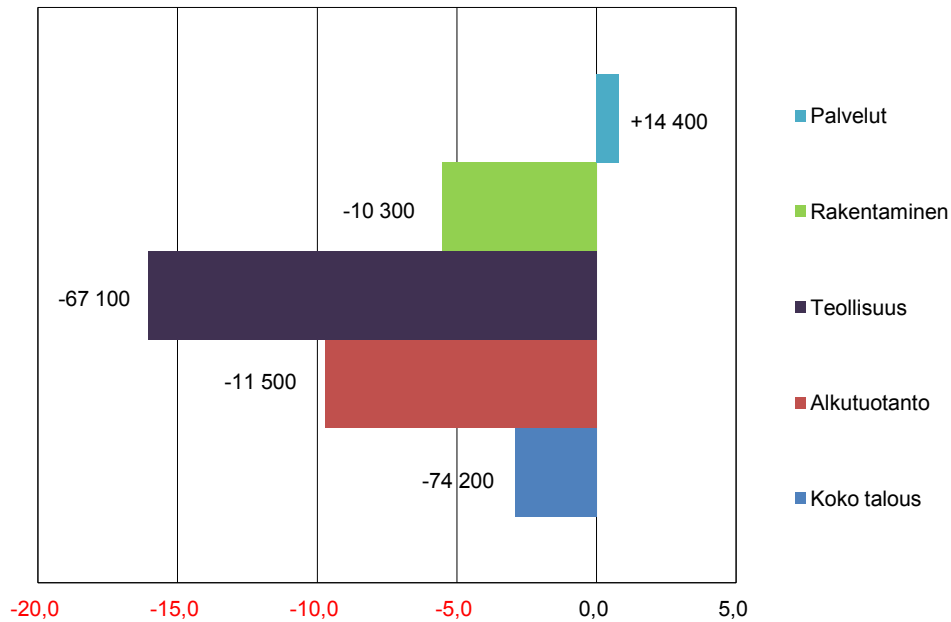
1 nk. Beveridge-käyrä, josta käytetään myös nimitystä UV-käyrä, missä U viittaa työttömyyteen (unemployment) ja V avoimiin työpaikkoihin (vacancies).

Kuvio 4 Työmarkkinoiden yhteensopivuus: avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 5 Työllisten määrän muutos (%) päätoimialoilla vuosina 2008–2013

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Taulukko 1 Keskeiset ennusteluvut 19.12.2013 (VM)

	2012	2010	2011	2012	2013**	2014**	2015**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	193	3,4	2,7	-0,8	-1,2	0,8	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	80	6,8	6,2	-1,2	-1,6	2,0	3,4
Kokonaistarjonta	273	4,3	3,7	-0,9	-1,3	1,1	2,3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	78	7,9	2,8	-0,4	-0,8	3,6	4,1
Kulutus	157	2,1	1,9	0,3	-0,1	0,4	0,9
yksityinen	109	3,3	2,6	0,2	-0,6	0,2	1,0
julkinen	48	-0,4	0,5	0,6	1,2	0,7	0,8
Investoinnit	38	1,7	5,7	-1,0	-4,4	-3,2	3,5
yksityiset	33	3,2	6,2	-1,3	-5,1	-3,6	4,3
julkiset	5	-7,8	3,0	0,9	0,1	-0,7	-1,4
Kokonaiskysyntä	273	4,3	3,8	-0,7	-1,5	1,1	2,3
kotimainen kysyntä	195	2,9	4,2	-0,8	-1,7	0,2	1,5
		2010	2011	2012	2013**	2014**	2015**
Palvelut, määrän muutos, %		1,1	3,1	0,8	-0,7	0,6	1,6
Koko teollisuus, määrän muutos, %		10,5	-1,7	-5,3	-2,4	2,0	2,5
Työn tuottavuus, muutos, %		3,3	0,5	-1,1	0,5	0,7	0,8
Työlliset, muutos, %		-0,4	1,1	0,4	-1,1	-0,3	0,6
Työllisyysaste, %		67,8	68,6	69,0	68,5	68,5	69,0
Työttömyysaste, %		8,4	7,8	7,7	8,2	8,4	8,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		1,2	3,4	2,8	1,5	1,5	1,6
Ansiotasoindeksi, muutos, %		2,6	2,7	3,2	2,0	1,3	1,2
Vaihtotase, mrd. euroa		3,0	-2,7	-3,9	-2,9	-1,6	-0,7
Vaihtotase, % BKT:sta		1,7	-1,5	-2,0	-1,5	-0,8	-0,3
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %		0,8	1,4	0,6	0,2	0,3	0,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		3,0	3,0	1,9	1,9	2,3	2,9
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		55,8	55,2	56,6	58,6	58,9	58,4
Veroaste, % BKT:sta		42,4	43,6	44,0	45,4	45,5	45,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		-2,8	-1,0	-2,2	-2,6	-2,5	-2,0
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		-5,6	-3,4	-3,8	-3,8	-3,6	-3,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta		48,7	49,2	53,6	57,0	60,0	61,6
Valtionvelka, % BKT:sta		42,0	42,2	43,6	46,6	49,3	50,7

2 Ansiokehitys

Palkat

Työmarkkinaosapuolten marraskuussa 2011 neuvottelema raamisopimus määrittä nimellisten ansioiden nousua hyvin kattavasti vielä vuonna 2013. Vuonna 2012 raamisopimuksen mukaiset palkankorotukset nostivat ansiotasoindeksiä 2,9 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten vaikutus jäi vain 0,3 prosenttiin, joten nimellinen ansiotasoindeksi kohosi yhteensä 3,2 %. Vuonna 2013 ansiotasoindeksin nousu hidastui, kun raamisopimukseen kuuluva toinen korotus oli ensimmäistä korotusta matalampi. Sopimuspalkkaindeksin nousun hidastumiseen viime vuonna vaikutti osaltaan myös raamisopimukseen vuonna 2012 sisältyneen kertaerän ansioita kohottavan vaikutuksen poistuminen. Siten ansiotasoindeksin arvioidaan nousseen vuonna 2013 kaksi prosenttia ja sopimuspalkkojen 1,4 %.

Lokakuun 2013 lopulla työmarkkinakeskusjärjestöt totesivat riittävän monen liittokohtaisen palkkaratkaisun noudattavan keskusjärjestöjen elokuun 2013 lopulla neuvottelemaa kolmivuotista työllisyys- ja kasvusopimusta. Yksityisellä sektorilla 88 % palkansaajista on työllisyys- ja kasvusopimuksen piirissä, ja julkisella sektorilla kattavuus on 100 %. Kaikkiaan noin 93 % palkansaajista on sopimuksen piirissä. Sopimuksen ulkopuolelle jäivät muun muassa rakennusteollisuuden, elintarviketeollisuuden, sekä viestinvälitys- ja logistiikka-alan työntekijät. Eräille sopimuksen ulkopuolelle jääneistä aloista on kuitenkin neuvoteltu kustannusvaikutuksiltaan työllisyys- ja kasvusopimuksen mukainen ratkaisu. Liitteessä 2 on esitetty tämänhetkinen sopimustilanne merkittävimpien alojen osalta.

Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaan ensimmäinen sopimuskorotus on suuruudeltaan 20 euroa kuukaudessa, ja se astuu voimaan neljän kuukauden kuluttua sopimuksen alkamisesta. Toinen sopimuskorotus on 0,4 %, ja se astuu voimaan 12 kuukauden kuluttua ensimmäisestä korotuksesta. Kolmannesta sopimuskorotuksesta ja sen ajankohdasta keskusjärjestöt neuvottelevat 15. kesäkuuta 2015 mennessä. Mikäli toisen kauden korotuksista ei päästä sopimukseen, sopimukset on mahdollista irtisanoa alakohtaisesti päättymään ensimmäisen kauden jälkeen.

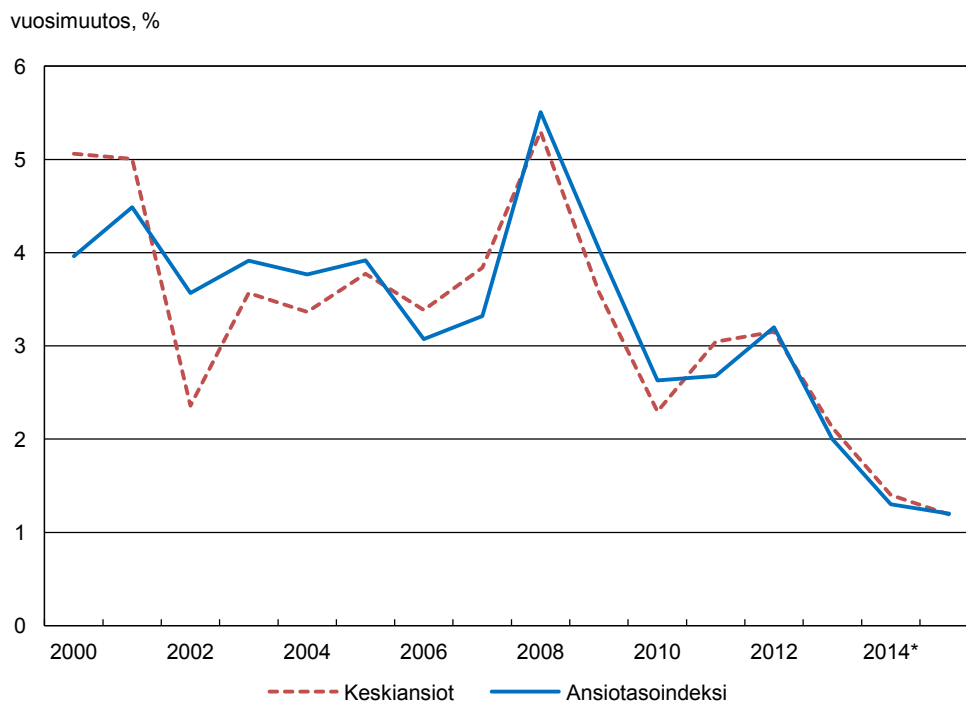
Ensimmäiset työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaiset sopimukset tulivat voimaan marraskuun 2013 alussa. Näitä olivat esimerkiksi teknologiateollisuuden alat, joilla palkantarkistusten toteutustavasta, ajankohdasta ja suuruudesta voidaan sopia paikallisesti. Monilla muilla aloilla uudet työehtosopimukset astuvat voimaan kevään 2014 aikana nykyisten sopimusten päättyessä. Siten myös korotusten toteutumisaajoissa on eroavuuksia.

Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaiset palkankorotukset määrittävät ansiotason nousua hyvin kattavasti vuosien 2014–2015 ajan ja mahdollisesti myös vuonna 2016. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan sopimus nostaa sopimuspalkkoja ensimmäisenä vuonna keskimäärin 0,7 % ja toisena noin 0,5 %. Ansiokehitysennusteessa oletetaan muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen kohottavan ansioita reilut puoli prosenttia molempina vuosina. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 1,3 % vuonna 2014 ja 1,2 % vuonna 2015 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä ei ole yllättävää hitaan talous- ja tuottavuuskasvun sekä vaisun työllisyyskehityksen oloissa.

Työllisyys- ja kasvusopimukseen liittyy myös joukko hallituksen toimenpiteitä. Niitä ovat vuoden 2014 tuloveroasteikkoihin tehtävä 1,5 prosentin inflaatiotarkistus 100 000 euron tuloihin asti ja vuodelle 2014 aiotun kilometrikorvauksen lisäkirstyksen perumisen. Lisäksi väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen ratavero poistetaan vuosien 2015–2017 ajaksi. Työttömyysturvan osalta puolestaan taataan 300 euron suojaosa ja työttömyyspäivärahan omavastuu-aikaa lyhennetään seitsemästä päivästä viiteen päivään.

Kuviossa 6 on kuvattu valtiovarainministeriön joulukuun 2013 ennusteen mukainen ansiokehitys vuosina 2000–2015 sekä ansiotasoindeksillä että kansantalouden tilinpidon keskiansioilla mitattuna. Taulukossa 2 on puolestaan eritelty ansiotasoindeksin ja säännöllisen ansion indeksin mukainen ansiokehitys työnantajasektoreittain sekä jaettu muutos sopimuspalkkoihin ja muihin tekijöihin.

Kuvio 6 Ansiokehitys vuosina 2000–2015

Lähde: Tilastokeskus, ennuste VM

Taulukko 2 Ansiokehitys vuosina 2012–2014

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2012	2013*	2014**	IV/2012	IV/2013*
Ansiotasoindeksi	3,2	2,0	1,3	2,8	1,8
Sopimuspalkkaindeksi	2,9	1,4	0,7	2,4	1,3
Muut tekijät	0,3	0,6	0,6	0,4	0,5
Yksityinen sektori	3,0	2,1		2,7	1,7
Sopimuspalkkaindeksi	2,9	1,4		2,4	1,1
Muut tekijät	0,1	0,7		0,3	0,6
Teollisuus	2,5	2,3		2,3	1,5
Sopimuspalkkaindeksi	2,7	1,3		2,1	0,8
Muut tekijät	-0,2	1,0		0,2	0,7
Valtio	3,9	2,2		3,8	2,1
Sopimuspalkkaindeksi	2,7	1,5		2,8	1,5
Muut tekijät	1,2	0,7		1,0	0,6
Kunnat	3,6	1,8		2,8	1,9
Sopimuspalkkaindeksi	3,0	1,5		2,3	1,6
Muut tekijät	0,6	0,3		0,5	0,3

Säännöllisen ansion¹⁾ kehitys vuosina 2012–2014

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2012	2013*	2014**	IV/2012	IV/2013*
Säännöllisen ansiotasoindeksi	3,1	2,4		2,8	2,1
Sopimuspalkkaindeksi	2,6	1,8		2,2	1,6
Muut tekijät	0,5	0,6		0,6	0,5
Yksityinen sektori	3,0	2,4		2,8	2,0
Sopimuspalkkaindeksi	2,5	1,8		2,1	1,4
Muut tekijät	0,5	0,6		0,7	0,6
Teollisuus	2,9	2,4		2,8	1,7
Sopimuspalkkaindeksi	2,3	1,7		1,7	1,2
Muut tekijät	0,6	0,7		1,1	0,5
Valtio	3,6	2,6		3,4	2,5
Sopimuspalkkaindeksi	2,3	1,8		2,4	1,9
Muut tekijät	1,3	0,8		1,0	0,6
Kunnat	3,3	2,2		2,5	2,4
Sopimuspalkkaindeksi	2,9	1,9		2,2	2,1
Muut tekijät	0,4	0,3		0,3	0,3

1) Säännöllisen ansion indeksi ei sisällä kertaeriä ja tulospalkkioita.

* Ennakolliset tiedot

** Valtiovarainministeriön ennuste

Lähde: Tilastokeskus, ATI 2010=100, SANI 2010=100

3 Hinnat ja ostovoima

Hinnat

Kuluttajahinnat kohosivat viime vuonna keskimäärin 1,5 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Vuoden aikana inflaatio pysytteli varsin tasaisesti hiukan runsaassa puolestoista prosentissa loppukesään saakka, mutta elokuusta alkaen havaittiin jonkin verran alkuvuotta hitaampaa inflaatiota. Aivan loppuvuodesta inflaatio kuitenkin palasi jälleen lähelle alkuvuoden lukemia. Valtiovarainministeriön ennuste alkaneen vuoden inflaation keskiarvoksi on 1,5 %.

Inflaation hidastumista vuonna 2013 selittää vaimea talouskehitys, joka on välittynyt hintaindeksiin muun muassa energiahyödykkeiden halpenemisen kautta. Lisäksi asuntolainojen ja kulutusluottojen korot laskivat odotettuakin alemmalle tasolle. Näyttää myös siltä, että arvonalisäverokantojen nosto vuoden 2013 alkaessa meni kuluttajahintoihin läpi vasta vain osittain. Ennen korotuksen voimaantumista arvio oli, että välillisen verotuksen kiristyminen aiheuttaa noin 0,6 prosenttiyksikön nousupaineen vuoden 2013 inflaatioon. Vaikutus, jonka arvioiminen tosin on hyvin vaikeaa, näyttää jääneen odotuksia pienemmäksi vuoden 2013 aikana. Tähän viittaa esimerkiksi alkuvuonna yritysten toimintaylijäämän supistuminen kansantalouden tilinpidossa.

Taloussuhdanteen aiheuttaman inflaation hidastumisen ohella myös kireä kilpailutilanne matkaviestinpalveluissa hidasti inflaatiota. Tästä huolimatta palveluiden hinnat jatkoivat melko tasaista nousuaan. Sen sijaan erityisesti monet elintarvikkeet kallistuivat kuitenkin tuntuvasti alkuvuoden aikana. Lisäksi alkuvuoden 2013 aikana inflaatioon vaikuttivat vuonna 2012 tehdyt välillisten verojen korotukset. Esimerkiksi ajoneuvo- ja autovero alkoivat vaikuttaa inflaatioon vasta huhtikuun 2012 alussa ja tupakkatuotteita myytiin varastosta vanhalla verolla toukokuun alkuun asti.

Alkaneena vuonna kuluttajahintaindeksin ennustetaan nousevan keskimäärin puolitoista prosenttia. Inflaation ei siis ennakoida tuntuvasti kiihtyvän, vaikka talouden aktiviteetti on jo alkanut vilkastua. Raaka-aineiden hintojen oletetaan pysyvän lähellä viime vuoden tasoja kansainvälisillä raaka-ainemarkkinoilla. Kotimaisen kysynnän ennakoidaan jäävän vaisuksi mm. heikon työllisyystilanteen ja historiaan verraten erittäin maltillisten palkankorotusten myötä. Kuluvan vuoden alussa useita välillisiä veroja korotettiin jälleen. Korotuksen kohteina olivat liikenteen polttoainevero, kuluttajien sähkövero, alkoholi- ja tupakkaverot sekä sokerillisten virvoitusjuomien vero. Yhteensä näiden valtion toimenpiteiden arvioidaan vaikuttavan noin puolen prosenttiyksikön verran koko vuoden keskimääräiseen inflaatioon. Valtiovarainministeriön ennuste vuoden 2015 inflaatioksi on 1,6 %. Silloin muun muassa syksyllä 2013 saavutetun matalan palkkaratkaisun oletetaan hillitsevän hintojen nousua, mutta toisaalta viitekorkojen oletetaan jo olevan loivassa nousussa, mikä nostaa asuntolainojen ja kulutusluottojen keskikorkoja.

Taulukko 3 Kuluttajahintaindeksi joulukuussa 2013

	2013/2012		12–2013/12–2012	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	1,5	1,5	1,6	1,6
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	5,3	0,7	3,6	0,5
Alkoholijuomat ja tupakka	2,2	0,1	1,7	0,1
Vaatetus ja jalkineet	-1,2	-0,1	-0,6	0,0
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	0,3	0,1	1,4	0,3
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhoito	1,5	0,1	1,1	0,1
Terveys	1,8	0,1	2,3	0,1
Liikenne	1,3	0,2	0,3	0,0
Viestintä	-6,7	-0,2	-1,3	0,0
Kulttuuri ja vapaa-aika	0,5	0,1	1,1	0,1
Koulutus	2,8	0,0	1,8	0,0
Ravintolat ja hotellit	4,4	0,3	3,7	0,3
Muut tavarat ja palvelut	0,3	0,0	1,9	0,1

Lähde: Tilastokeskus

Palkansaajien ostovoima

Palkansaajien ostovoiman kannalta avainasemassa on työllisyyskehitys. Työmarkkinoiden tilanne on pysynyt taloudelliseen aktiviteettiin suhteutettuna hyvänä viime vuodet. Tuottavuuden kasvu on jäänyt poikkeuksellisen vaatimattomaksi. Yritykset eivät ole vähentäneet käyttämäänsä työvoimaa samassa suhteessa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin kehityksen perusteella olisi voitu olettaa. Pitkään heikkona jatkuneen suhdannetilanteen vaikutukset ovat kuitenkin alkaneet näkyä työllisyydessä. Viime vuonna työmarkkinoilla tapahtui käänne heikompaan suuntaan työllisten lukumäärän alentuessa ja työttömyysasteen noustessa.

Kansainvälisen talouden odotetaan elpyvän mutta siihen liittyvät myönteiset vaikutukset heijastuvat vasta viiveellä palkansaajien ostovoimaan. Ostovoiman kehitys on siten muodostumassa lähivuosina aiemmin totuttua vaatimattomammaksi. Palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima supistui viime vuonna ja sama kehityskulku jatkuu kuluvana vuonna. Edellisen kerran palkansaajien ostovoima aleni 1990-luvun alkupuolella.

Oheisessa laskelmassa tarkastellaan palkkasumman sekä palkansaajien saamien tulonsiirtojen reaalista kehitystä verojen jälkeen, eli ostovoimaa. Keskiansioilla tarkoitetaan tässä, kuten luvussa 2, koko talouden palkkasummaa jaettuna palkansaajien tekemillä työtunneilla. Keskiansioiden nousuarvio vuosina 2013–2015 perustuu valtiovarainministeriön ennusteesseen (ks. tarkemmin luku 2). Laskelmassa ei oteta huomioon yrittäjä- eikä pääomatuloja. Palkansaajan ansiotuloista vähennetään verot ja sosiaalivakuutusmaksut.

Viime syksynä työmarkkinaosapuolten neuvotteleman työmarkkinaratkaisun tukemiseksi valtion tuloveroasteikko tarkistettiin vuoden 2014 alusta lukien siten, että valtionverotus ei kiristy ansiotason nousun ja verojärjestelmän progressiivisuuden myötä. Myös ensi vuoden osalta ve-

roasteikkoon oletetaan tehtävän muutokset, jotta ansiotason nousun seurauksena ansiotulojen verotus ei kiristyisi.

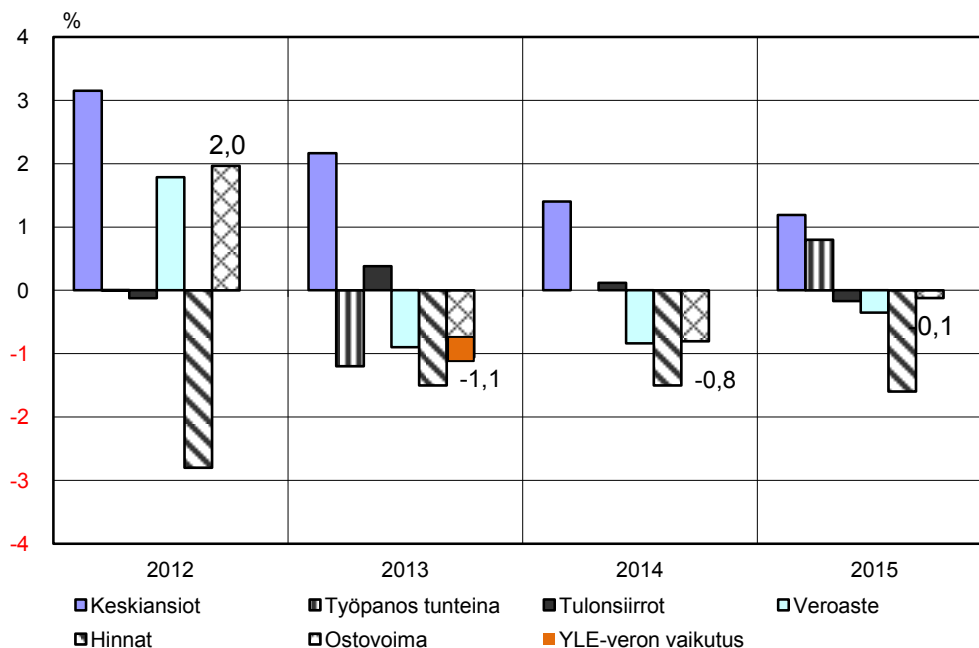
Verotuksen vaikutus ostovoimaan muodostuu kuitenkin negatiiviseksi lähivuosina kahdesta syystä. Palkansaajien sotumaksuperusteet nousevat. Esimerkiksi työntekijöiden tyel-maksu nousee tänä vuonna 0,4 prosenttiyksikköä. Vuonna 2014 verotusta kiristää myös kunnallisveroasteen nousu. Kuntien ilmoitusten perusteella keskimääräinen kunnallisvero nousi kuluvana vuonna 0,36 prosenttiyksikköä. Vuoden 2015 osalta kunnallisveroon ei ole oletettu peruste-muutosta. Tuolloin myös palkansaajien sotumaksujen nousu jää hieman pienemmäksi verrat-tuna vuoteen 2014.

Työttömyyden lisääntymisen myötä myös sosiaaliset tulonsiirrot kasvavat, mikä osaltaan vai-mentaa heikenevän työllisyystilanteen vaikutusta ostovoiman kehitykseen vuosina 2013–2014. Työttömyyden kääntyessä laskuun 2015 tulonsiirtojen vaikutus ostovoimaan muodostuu lievästi negatiiviseksi saatujen työttömyyskorvausten vähentyessä.

Kuluttajahintojen nousu jää lähivuosina totuttua hitaammaksi. Tähän vaikuttavat tavanomaista heikommin kehittyvä taloudellinen aktiviteetti ja maltilliset palkankorotukset. Kuluttajahinnat nousevat keskimäärin puolitoista prosenttia vuosina 2014–2015.

Taulukossa 4 on kuvattu koko palkansaajajoukon reaalisia nettotuloja. Esimerkiksi vuonna 2013 kaikkien palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima supistui 1,1 %, mitä selittää suurelta osin työpanoksen aleneminen lähes samalla määrällä. Käytettävissä olevan reaalitulon palkansaajaa kohti arvioidaan pysytelleen edellisen vuoden tasolla. Palkansaajien maksamat verot otetaan huomioon laskelmassa käyttämällä hyväksi keskimääräistä veroastetta, jota sovelletaan palkkatuloihin ja veronalaisiin tulonsiirtoihin. Veroihin luetaan mukaan myös palkansaajien maksa-mat sosiaaliturvamaksut.

Kuvio 7 Palkansaajien ostovoima

Taulukko 4 Kaikkien palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytulo

	2012* milj. €	Muutos edellisestä vuodesta, %			
		2012*	2013**	2014**	2015**
1. Palkkasumma	80 933	3,2	0,9	1,4	2,0
2. Tuloverot, lopullinen	23 487	-1,0	3,1	3,4	2,8
3. Palkkasumma tuloverojen jälkeen	57 446	4,9	0,0	0,6	1,6
4. Saadut tulonsiirrot tuloverojen jälkeen	3 821	3,0	6,2	2,4	-0,9
5. Työtulot tuloverojen ja tulonsiirtojen jälkeen - josta YLE-veron osuus	61 267	4,8 0,0	0,4 -0,4	0,7 0,0	1,5 0,0
6. Kuluttajahintaindeksi, 1990=100		2,8	1,5	1,5	1,6
7. Palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytulo		2,0	-1,1	-0,8	-0,1
8. Työlliset palkansaajat, tuhatta henkeä	2 214	-0,2	-0,9	-0,3	0,6
9. Käytettävissä oleva reaalitytulo palkansaajaa kohti		2,2	-0,2	-0,5	-0,7
10. Tehdyt työtunnit, milj. tuntia	3 547	0,0	-1,2	0,0	0,8
11. Käytettävissä oleva reaalitytulo työtuntia kohti		2,0	0,1	-0,8	-0,9

Lähde: Tilastokeskus, VM

4 Talouden kilpailukyky

Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Suomen talouden heikosta kehityksestä huolimatta palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden kohosivat vuonna 2012 noin 3,5 % eli jopa hieman nopeammin kuin vuonna 2011. Parin viime vuoden ajan palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden ovat kohonneet Suomessa prosentoin tai jopa puolitoista euroalueen keskimääräistä vauhtia nopeammin. Tiedot ilmenevät taulukosta 5, jossa esitetään Suomen ja euroalueen tiedot työvoimakustannusten, tuottavuuden ja yksikkötyökustannusten kehityksestä vuosina 2009–2015.² Ennustevuosien osalta tiedot ovat Euroopan komission marraskuun ennusteen mukaisia ja saattavat siten poiketa muista tämän raportin ennusteluista, jotka ovat valtiovarainministeriön suhdanne-ennusteen mukaisia. Komission ennusteen mukaan palkansaajakorvausten nousu hidastui Suomessa vuonna 2013 noin prosenttiyksikön verran edelliseen vuoteen verrattuna, mutta nousu oli kuitenkin selvästi muuta euroaluetta nopeampaa. Sen sijaan kuluvana vuonna Suomen palkansaajakorvausten nousun arvioidaan hidastuvan ja kehittyvän samaa vauhtia muun euroalueen kanssa. Vuonna 2015 palkansaajakorvausten nousun odotetaan olevan Suomessa hieman euroaluetta hitaampaa.

Taulukko 5 Koko talouden työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden euroalueella ja Suomessa.

Euroalue								Keskimäärin		Yhteensä	
	09	10	11	12	13e	14e	15e	99–12	13e–15e	99–12	13e–15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	1,5	1,8	2,1	1,8	1,5	1,7	1,9	2,3	1,7	37,4	5,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	0,0	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,3	1,8	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-2,6	2,4	1,3	0,0	0,4	0,9	1,0	0,6	0,8	9,2	2,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	4,2	-0,6	0,8	1,9	1,0	0,7	0,9	1,7	0,9	25,9	2,7

Suomi								Keskimäärin		Yhteensä	
	09	10	11	12	13e	14e	15e	99–12	13e–15e	99–12	13e–15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,3	1,8	3,2	3,5	2,4	1,6	1,6	3,1	1,9	54,3	5,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,6	-0,8	0,4	0,1	--	--	--	-0,2	--	-3,0	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,9	2,6	2,8	3,5	--	--	--	3,4	--	59,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-6,1	3,4	1,2	-0,8	-0,1	0,6	1,3	1,0	0,6	15,2	1,8
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	9,0	-1,6	2,0	4,4	2,5	1,0	0,4	2,1	1,3	33,9	3,9

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla. Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähde: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2013)

² Liitteessä 3 vastaavat tiedot on esitetty myös valikoiduille joukkoille muita euromaita.

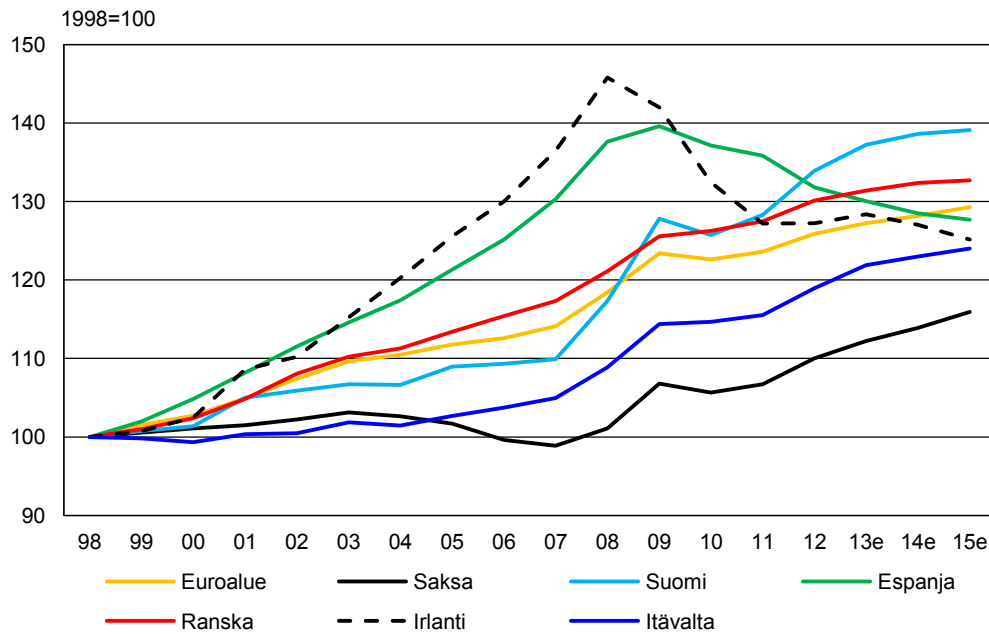
Tuottavuus työntekijää kohden on kohonnut Suomessa rahaliiton aikana keskimäärin euroaluetta nopeammin. Vuonna 2010 tuottavuus kohosi vielä suhteellisen nopeasti, koska työllisten määrän muutos jäi pieneksi tuotannon lisäykseen verrattuna. Vuonna 2011 tuottavuuskehitys hidastui ja kääntyi vuonna 2012 negatiiviseksi. Myös tulevina vuosina tuottavuuskehityksen ennakoidaan jäävän aiempaa vaisummaksi.

Tuottavuuden heikkoon kehitykseen vaikuttaa yhtäältä heikko talousnäkyvä. Toisaalta syy on teollisuuden rakenteen muutoksessa. Historiassa ripeän tuottavuuskasvun toimiala elektroniikkateollisuus on vähentänyt tuotantoa Suomessa tuntuvasti viime vuosina. Sen tilalle ei kuitenkaan ole syntynyt uutta nopean tuottavuuden kasvun toimialaa eikä muiden toimialojen tuottavuuskehitys ole pystynyt kompensoimaan elektroniikkateollisuuden vaikutuksen hiipumista. Tämä kehitys johtaa siihen, että ainakin lähivuodet tuottavuuskasvu koko kansantaloudessa jää aiempaa hitaammaksi.

Palkansaajakohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden suhteen avulla voidaan laskea yleisin kilpailukykyindikaattori eli yksikkötyökustannukset. Kun tuottavuus kehittyy palkansaajakorvauksia nopeammin, yksikkötyökustannukset alenevat. Viime vuosina yksikkötyökustannukset ovat kohonneet Suomessa euroalueen keskimääräistä vauhtia nopeammin ja komissio arvioi näin tapahtuvan vielä kuluvana vuonna. Sen sijaan ensi vuonna kehityksen arvioidaan hidastuvan jonkin verran euroalueen keskiarvon alapuolelle. Yhteensä yksikkötyökustannukset ovat nousseet Suomessa rahaliiton aikana euroaluetta enemmän, huolimatta siitä, että Suomessa tuottavuuskehitys on ollut euroaluetta nopeampaa.

Komission ennustama yksikkötyökustannusten kehitys vuodelle 2013 eroaa jonkin verran valtiovarainministeriön ennusteesta, jonka mukaan yksikkötyökustannusten nousu on maltillisempaa. Sen sijaan vuosille 2014–2015 ennusteet antavat melko yhtenevän kuvan. Komission ennusteessa työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten kasvu on ripeää, vaikka työllisyyden ennustetaan samaan aikaan hienoisesti heikkenevän. Ennuste-eroista huolimatta on ilmeistä, että jo toteutunut kehitys erityisesti vuosina 2007–2012 viittaa kilpailukyyn heikentymiseen suhteessa euroalueeseen. Tämän voi nähdä myös kuviosta 8, jossa esitetään koko talouden yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja eräissä jäsenmaissa vuosina 1998–2015. Suomen yksikkötyökustannusten kuvaaja nousee ripeästi vuosina 2008–2009 ja kohoaa euroalueen kuvaajan yläpuolelle vuonna 2009. Vuosina 2011–2012 ero euroalueeseen kasvaa entisestään. Komission ennusteen mukaan kehitys tasaantuu kuluvana vuonna, ja ero euroalueeseen saattaa jopa hieman supistua ensi vuonna.

Kuvio 8 Koko talouden yksikkötyökustannusten kehitys 1998–2015

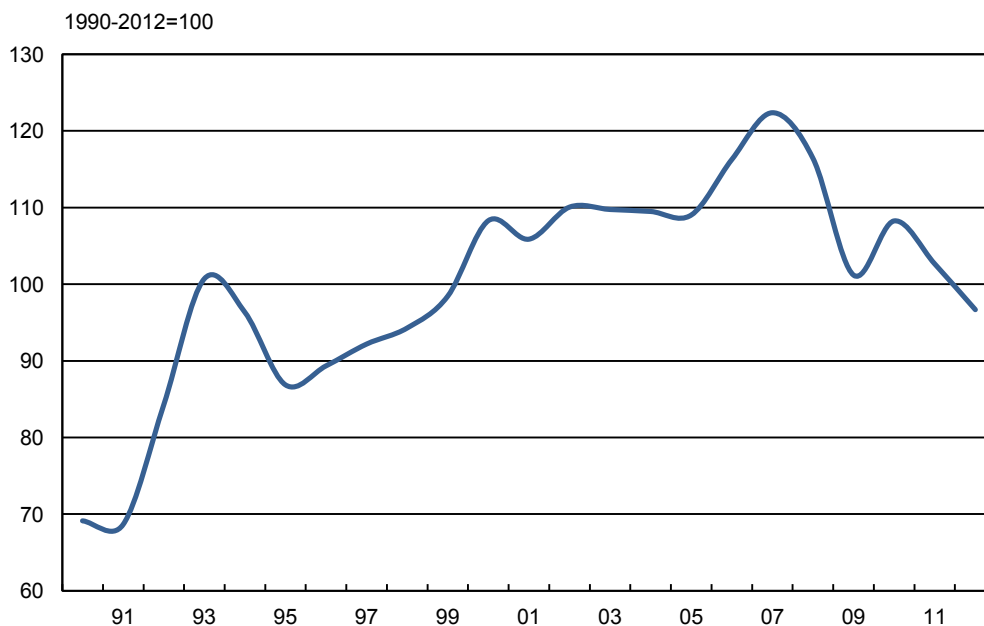

Lähde: Euroopan komissio, VM

Kustannuskilpailukyky

Edellä esitetyn yksinkertaisen euroalueen yksikkötyökustannusvertailun jälkeen siirrytään kilpailukyvyyn arviointiin samassa valuutassa laskettujen suhteellisten yksikkötyökustannusten avulla. Tämä tehdasteollisuuden, eli kansainväliselle kilpailulle avoimen sektorin, kilpailukykyindikaattori huomioi sekä Suomelle relevanttien kilpailijamaiden kustannuskehityksen että valuuttakurssien vaikutukset.

Kuvio 9 Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

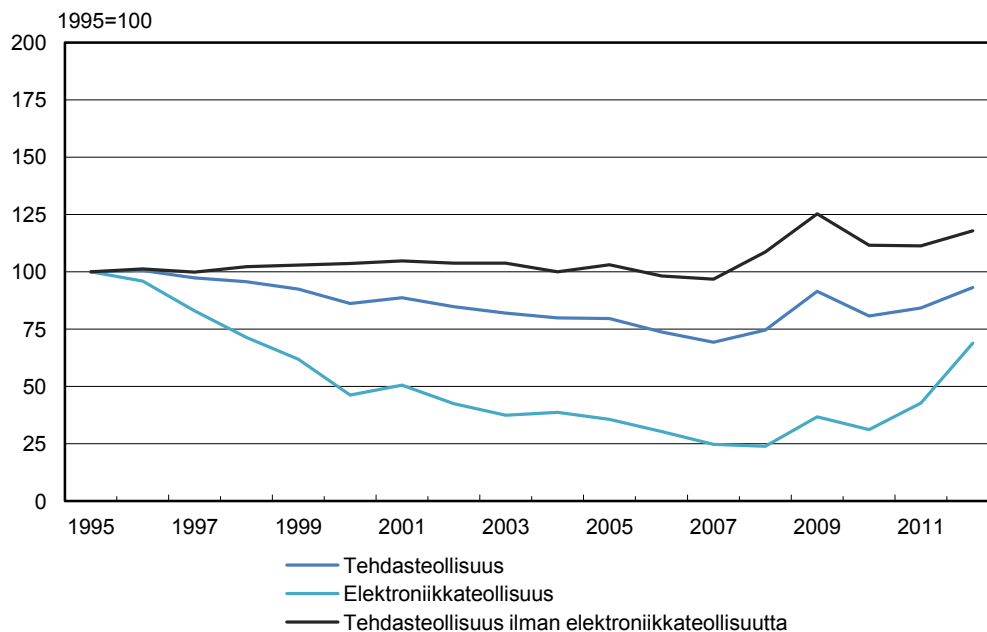

Lähde: BIS, The Conference Board, Komissio, OECD, VM

Kuviossa 9 esitetään yhteisessä valuutassa Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa viidentoista kilpailijamaan ulkomaankauppapainoilla painotettuun kehitykseen.³ Kuvioista nähdään, että tehdasteollisuuden kilpailukyky oli korkeimmillaan vuonna 2007 lähes yhtäjaksoisen ja pitkään jatkuneen myönteisen kehityksen seurauksena, mutta sen jälkeen tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt huomattavasti. Erityisesti vuosina 2011–2012 tehdasteollisuuden kilpailukyky on jatkanut heikkenemistään, sillä Suomessa yksikkötyökustannukset ovat kääntyneet nousuun, samalla kun useimmat Suomen kilpailijamaista ovat pystyneet alentamaan niitä.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vaikutusta teollisuuden yksikkötyökustannusten kehitykseen tarkastellaan kuviossa 10. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden nopea tuottavuuskehitys alensi alan yksikkötyökustannuksia lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 2007 saakka. Samaan aikaan muun teollisuuden kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yksikkötyökustannukset pysyivät melko vakaina. Vuosina 1995–2007 teollisuuden yksikkötyökustannuskehitys näytti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden menestyksen johdosta hyvin myönteiseltä, sillä yksikkötyökustannukset laskivat noin 30 prosentilla. Vuosina 2008–2009 finanssikriisiä seurannut syvä taantuma sekä palkansaajakorvausten ripeä kasvu nostivat teollisuuden yksikkötyökustannuksia tuntuvasti. Taantumasta toipuminen alensi yksikkötyökustannuksia vuonna 2010, mutta ne kasvoivat muussa teollisuudessa jälleen vuonna 2012. Sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa yksikkötyökustannukset ovat vuosina 2008–2012 kasvaneet erittäin ripeästi, mikä on vaikuttanut koko tehdasteollisuuden kohonneisiin yksikkötyökustannuksiin.

Kuvio 10 Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys 1995–2012

Lähde: Tilastokeskus, VM

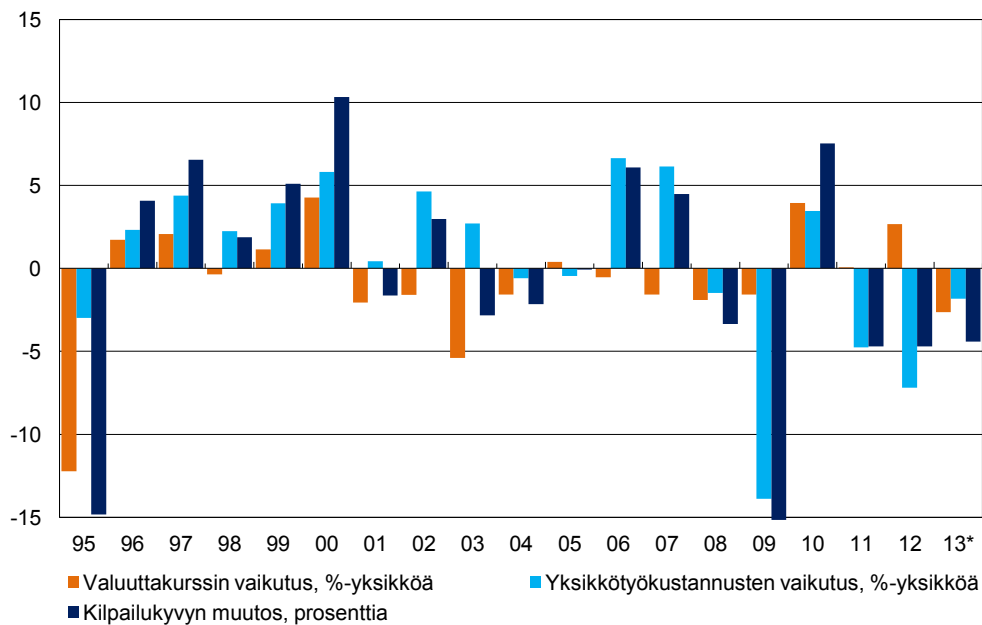
Kuviossa 11 tarkastellaan edelleen kilpailukykyä tehdasteollisuuden suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna, nyt Euroopan komission Suomelle laskeman indikaattorin avulla. Pienet erot kuvion 9 ja kuvion 11 vastaavan indikaattorin välillä syntyvät eroista mm. viitemaaryhmän koostumuksessa ja kauppapainoissa sekä perusvuoden valinnassa. Kuvion 11

³ Kuvion merkittävään lähteen eli teollisuuden yksikkötyökustannusten vertailun tuottaminen on siirtynyt Yhdysvaltain tilastoviranomaisilta The Conference Board -järjestön vastuulle. Tilaston tietosisältö on kuitenkin pysynyt samana.

komission kilpailukyky-indikaattorin osoittama muutos kilpailukyvyssä jaetaan tässä ulkomaankauppapainoilla painotetun valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten muutosten vaikutuksiin. Näin voidaan tarkemmin eritellä kilpailukyvyyn paranemiseen tai heikkenemiseen vaikuttaneita tekijöitä. Kuviossa vaaleansininen pylväs kuvaa yksikkötyökustannusten suhteellisen muutoksen vaikutusta kilpailukyvyyn. Esimerkiksi vuonna 2007 pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa yksikkötyökustannusten nousseen Suomessa kilpailijamaita maltillisemmin, mikä on tukenut kilpailukyvyyn myönteistä kehittymistä. Samana vuonna euron ulkoinen arvo kuitenkin vahvistui, mikä puolestaan haittasi suomalaisten tuotteiden kilpailukykyä. Valuuttakurssien muutosten vaikutusta kuvataan oranssilla pylväällä (vuonna 2007 oranssi pylväs asteikon negatiivisella puolella). Kilpailukyvyyn muutos yhteensä summautuu valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten vaikutuksista ja sitä kuvataan tummalla pylväällä. Tumma pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa siis kilpailukyvyyn kohenemistä.

Kuten edellä kuviossa 9, myös komission tarkastelemassa 36 maan joukossa Suomen tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt kolmena viime vuonna. Kuviosta 11 nähdään, että teollisuuden kilpailukyvyyn heikkeneminen vuonna 2011 oli lähinnä seurausta Suomen yksikkötyökustannusten noususta suhteessa kilpailijamaihin, sillä valuuttakurssin arvossa ei tapahtunut juurikaan muutosta edellisestä vuodesta. Vuonna 2012 yksikkötyökustannusten kasvun arvioidaan heikentäneen kilpailukykyä vielä vuotta 2011 enemmän. Myönteisen valuuttakurssikehityksen ansiosta teollisuuden kilpailukyky heikkeni kuitenkin vain vuoden 2011 tahtiin. Kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen alustavien tietojen mukaan näyttää siltä, että kilpailukyvyyn heikkeneminen on jatkunut vuonna 2013 kahden edellisen vuoden tapaan. Yksikkötyökustannusten kasvu vaikuttaisi kuitenkin hidastuneen, joten valuuttakurssin vahvistuminen näyttäisi olleen merkittävämpi tekijä teollisuuden kilpailukyvyyn heikkenemisessä.

Kuvio 11 Tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky

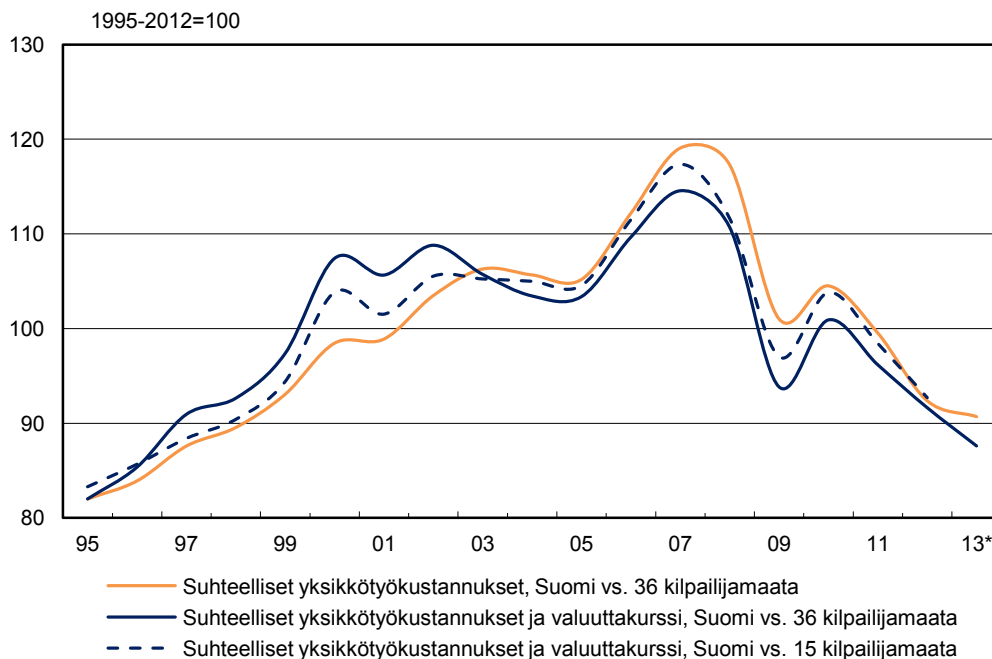
Lähde: Komissio, VM

Toimikunnan perinteistä indikaattoria (kuvio 9) voidaan vertailla komission laskemaan indikaattoriin (kuvion 11 tummansininen pylväs) muodostamalla indeksisarja komission yhteisessä valuutassa mitattujen suhteellisten yksikkötyökustannusten vuosimuutoksista. Vertailun hel-

pottamiseksi molemmat indeksisarjat on suhteutettu pitkän aikavälin keskiarvoonsa samalla aikaperiodilla. Kuviossa 12 tehdasteollisuuden kilpailukykyindeksit on piirretty samaan kuvioon vuosina 1995–2013. Lisäksi kuvioon on piirretty pelkästään yksikkötyökustannusten vaikutuksen huomioiva kilpailukykyindikaattori (kuvion 11 vaaleansininen pylväs), joka on indeksoitu samaan tapaan kuin yksikkötyökustannusindikaattori.

Kuviossa 12 huomataan, että eri indikaattorit antavat hyvin samanlaisen kuvan tehdasteollisuuden kilpailukyvyyn kehittymisestä. Näin pitääkin olla, koska tarkoitus on mitata samaa ilmiötä ja indikaattorit poikkeavat toisistaan ainoastaan vertailumaajoukon ja käytettyjen kauppapainojen osalta. Samassa valuutassa mitattuihin suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvat sarjat kulkevat lähes identtisesti ja kaikki kolme sarjaa sijoittavat kilpailukyvyyn huipun vuoteen 2007. Kaikkien indikaattoreiden perusteella näyttää myös siltä, että tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt vuosina 2011–2012 selvästi alle vuosien 1995–2012 keskiarvon (kuvio 12). Toimikunnan perinteisen indeksin arvo vuodelle 2013 voidaan kuitenkin laskea vasta kuluvan vuoden lopulla. Komission indikaattoreiden mukaan viime vuonna tehdasteollisuuden suhteellinen kilpailukyky jatkoi heikkenemistään, vaikka ilman valuuttakurssin vaikutusta, pelkillä yksikkötyökustannuksilla mitaten, heikkeneminen ei olisi ollut enää yhtä ripeää kuin kahtena edellisenä vuonna.

Kuvio 12 Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattoreita

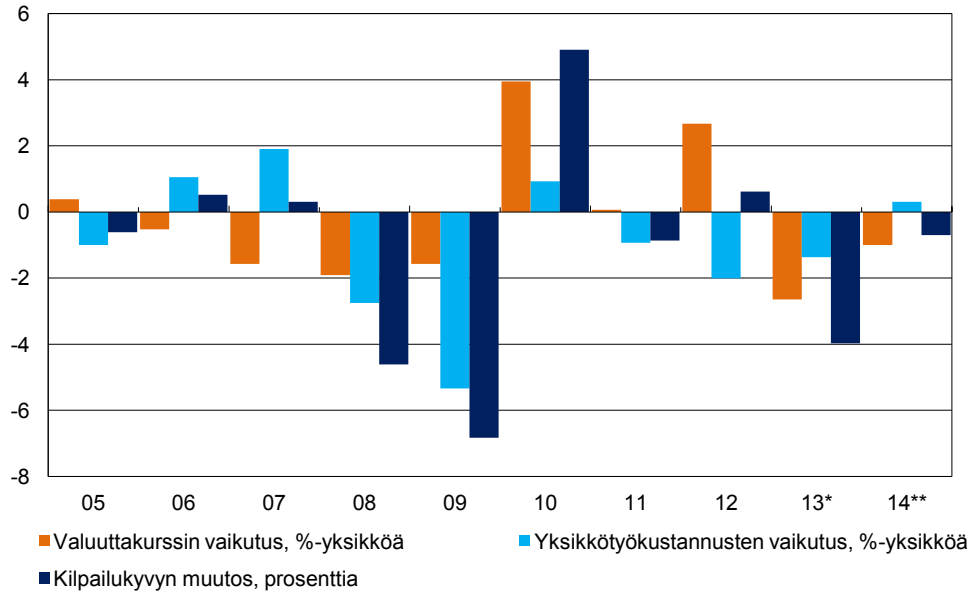
Lähde: Komissio, VM

Vastaava kilpailukyvyyn erittely voidaan luonnollisesti ulottaa myös koko talouden tasolle. Kuvio 13 kuvaa koko talouden kilpailukyvyyn kehitystä vuosina 2005–2014. Kuviossa on jaettu Euroopan komission Suomelle laskema koko talouden kilpailukykyindikaattori komponentteihin, suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin ja valuuttakurssiin, samalla tavalla kuin edellä tehdasteollisuuden tapauksessa.

Kuviosta nähdään, että koko talouden kilpailukyky on kohentunut merkittävästi viimeksi vain vuonna 2010, jolloin talous toipui finanssikriisin jälkeisestä taantumasta, mutta tuolloinkin va-

luottakurssin muutoksella oli tuntuva vaikutus kilpailukyvyyn kohenemiseen. Viime vuonna sekä valuuttakurssi, että suhteelliset yksikkötyökustannukset aiheuttivat kilpailukyvyyn heikkenemisen. Kuluvana vuonna kilpailukyvyyn ennustetaan heikkenevän valuuttakurssin vaikutuksesta hieman, mutta suhteellisten yksikkötyökustannusten odotetaan kohoavan kilpailijamaissa jo aavistuksen Suomea nopeammin.

Kuvio 13 Koko talouden kustannuskilpailukyky

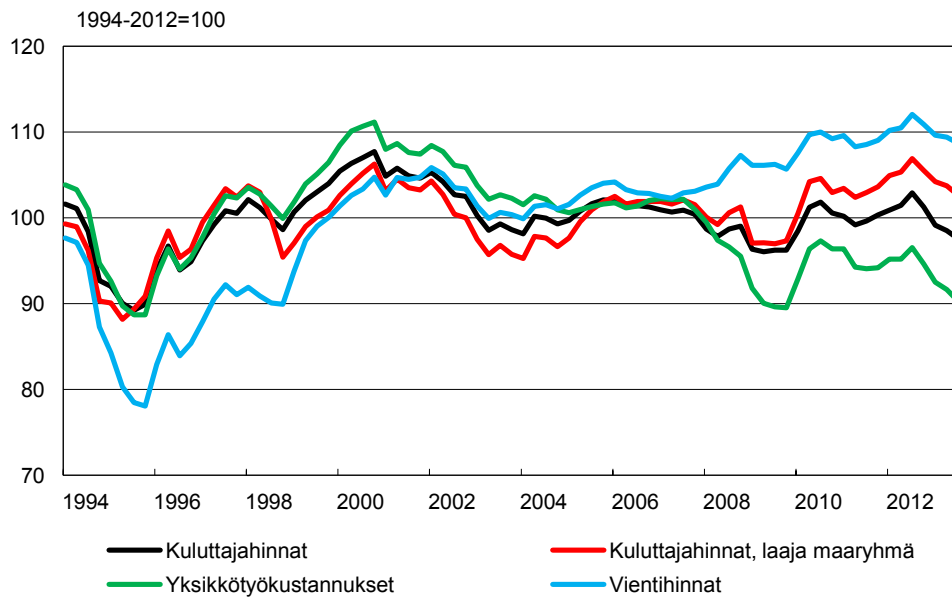
Lähde: Komissio, VM

Muut koko talouden kilpailukyvyyn indikaattorit

Yksikkötyökustannuksia on käytetty yleisimmin kilpailukyvyyn mittarina, koska niiden on perinteisesti katsottu heijastavan parhaiten eroja eri maiden tuottavuus- ja kustannuskehityksessä. Kuviossa 14 esitetään muita suhteellisen kustannustason mittareita, kuten suhteellisia kuluttajahintoja tai suhteellisia vientihintoja. Näitä tietoja ei ole saatavilla pelkästään tehdasteollisuuden osalta, joten tarkastelussa on tyydyttävä koko taloutta kuvaaviin indikaattoreihin.

Vuosina 2011–2012 koko talouden indikaattorit ovat osoittaneet kilpailukyvyyn myönteistä kehittymistä, mutta vuonna 2013 kehitys näyttää heikentyneen. On syytä muistaa, että nämä indikaattorit sisältävät valuuttakurssin muutoksen vaikutuksen, ja vuosina 2011–2012 se on tukenut Suomen kilpailukyvyyn myönteistä kehitystä. Suomen vientihintojen trendinomaisen aleneminen suhteessa kilpailijamaiden vientihintoihin 2000-luvun alkupuolelta lähtien on huomionarvoista. Tämän ilmiön kääntöpuolella on se, että positiivisen tuottavuuskehityksen hyödyt ovat valuneet ulkomaille halvempien tuotteiden muodossa. Kuluttajahintojen avulla tarkasteltaessa kustannuskilpailukyky on lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa. Jos kuluttajahintoja verrataan laajaan 41 maan ryhmään, kehittyvien talouksien nopeamman kustannusten nousun rinnalla Suomen kuluttajahintojen nousu jää suhteellisesti hitaammaksi. Yksikkötyökustannusten avulla tarkasteltu koko talouden kilpailukyky on ollut pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella viime vuodet, ja se on heikentynyt edelleen vuonna 2013.

Kuvio 14 Koko talouden kilpailukykyindikaattoreita

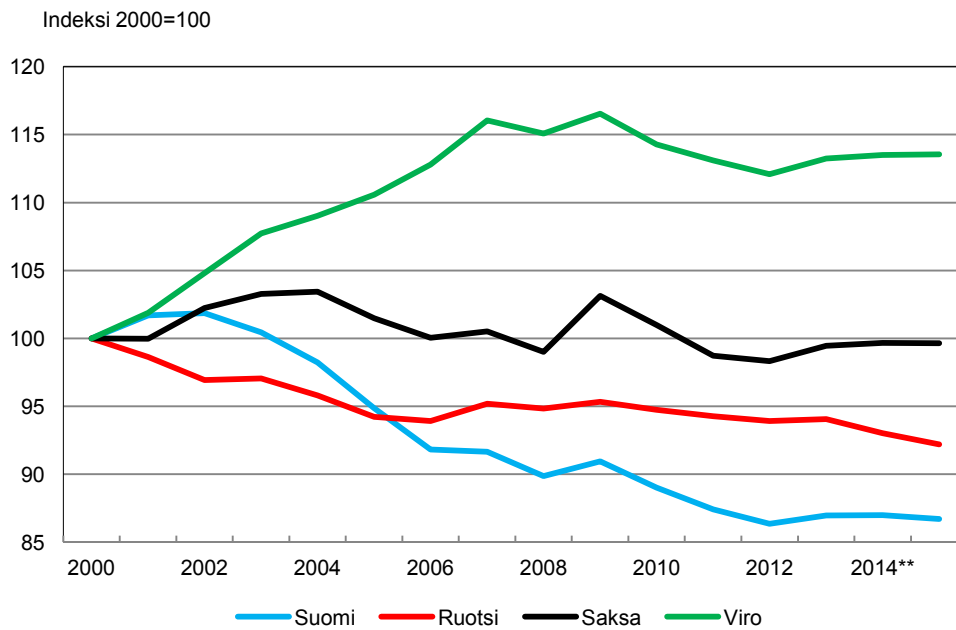
Lähde: Komissio, VM

Kilpailukyky ja tulonmuodostus

Kilpailukykyä voidaan tarkastella myös suhteellista kustannustasoa mittaavia indikaattoreita laajemmin, kykyä kerryttää talouskasvua. Koko talouden tasolla hyvä kilpailukyky heijastuu yritysten kannattavuuteen, myönteiseen talouskasvuun ja materiaaliseen hyvinvointiin. Yrityksissä kannattavuutta ja kilpailukykyä määrittää keskeisesti tuottavuuden kehitys. Muita vaikuttavia tekijöitä työvoimakustannusten ohella ovat yritysten omien lopputuotteiden ja palveluiden myyntihinta. Lisäksi merkitystä on välituotepanosten, kuten raaka-aineiden, energian, vuokrien ja yritysten käyttämien palveluiden, hintakehityksellä. Toimikunnan viimekesäisen raportin tapaan seuraavaksi tarkastellaan keskeisiä kehityssuuntia suomalaisten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksestä sekä välituotteiden roolista.

Vaihtosuhteen kehitys vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn ja kannattavuuteen vientiyritysten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksen ja ulkomailta ostettujen välipanosten luomien kustannuspaineiden kautta. Vaihtosuhte kuviossa 15 kuvaa Suomesta vietyjen tavaroiden ja palveluiden ja Suomeen tuotujen tavaroiden ja palveluiden hintojen kehitystä kansantalouden tilinpidossa. Suomen vaihtosuhte on heikentynyt merkittävästi 2000-luvulla. Erityisesti kallistuva energia on heikentänyt vaihtosuhteen kehitystä, sillä energiahyödykkeiden osuus on selvästi suurempi tuonnista kuin viennistä. Toisaalta Suomelle tärkeiden elektroniikkatuotteiden ja metsäteollisuuden tuotteiden hinnat ovat laskeneet maailmanmarkkinoilla. Viime vuosina elektroniikkatuotteiden osuus koko tavaraviennistä on kuitenkin laskenut merkittävästi 2000-luvun alkupuolen huippuluvuista, joten Suomen vientihinnat kehittyvät positiivisemmin tulevaisuudessa ja ennusteiden mukaan vaihtosuhteen heikkeneminen jopa pysähtyy. Ennusteet kuviossa 14 vuosille 2013–2015 ovat Euroopan komission marraskuun ennusteesta.

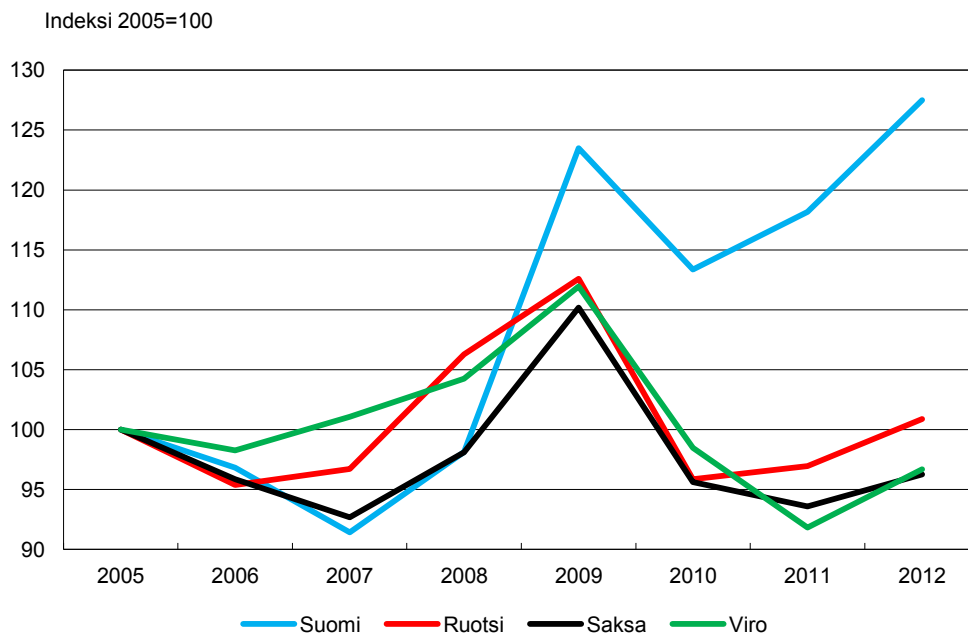
Kuvio 15 Vaihtosuhte

Lähde: Eurostat, ennuste Euroopan komissio

Tuonti- ja vientihintojen kehityksen vaikutusta yritysten kannattavuuteen ja palkanmaksuvaraan voi tarkastella reaalilla yksikkötyökustannuksilla, jossa työvoimakustannusten kehitystä verrataan *euromääräiseen* arvonlisäykseen (kuvio 16). Tämän luvun alussa esitetty nimellisten yksikkötyökustannusten tarkastelu ei huomioi vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutusta, sillä työvoimakustannukset suhteutetaan siinä tuotannon *määrälliseen* kehitykseen. Reaalilla yksikkötyökustannuksilla tarkasteltuna, Suomen tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky suhteessa muihin maihin näyttää heikentyneen vielä enemmän kuin nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitattuna, erityisesti vuonna 2009. Tähän on syynä erityisesti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahdus kyseisenä vuonna. Ero vuoden 2005 jälkeisessä kehityksessä valikoituihin kilpailijamaihin on suuri, ja se on jatkanut kasvamistaan myös vuosina 2011–2012.

Kuvio 16 Reaaliset yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudessa

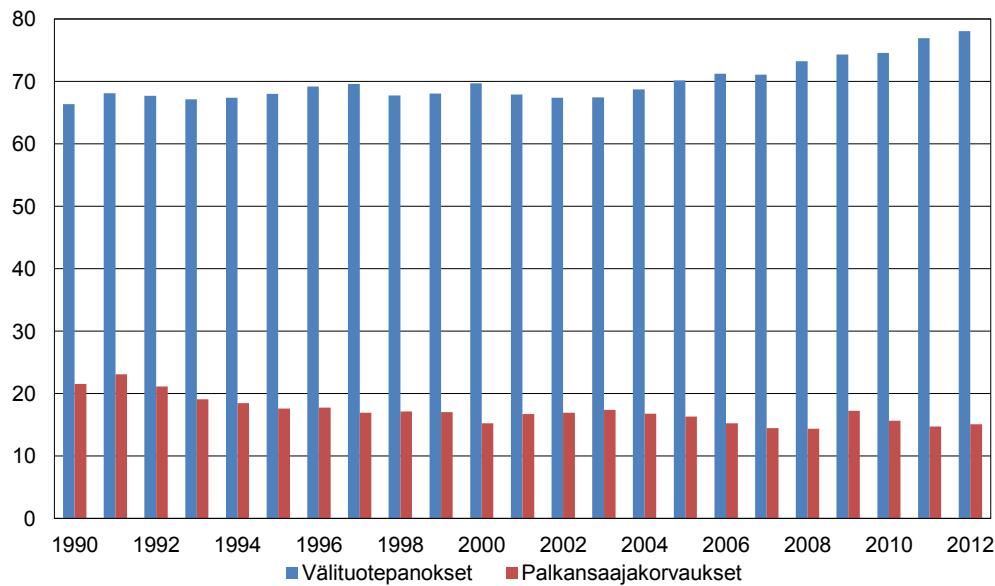

Lähde: Eurostat

Jos reaalisia yksikkötyökustannuksia tarkasteltaisiin koko talouden tasolla, olisi Suomen ero kilpailijamaihin huomattavasti pienempi kuin teollisuuden kohdalla. Suomen kilpailijamaissa, mm. Ruotsissa ja Saksassa, koko talouden reaaliset yksikkötyökustannukset olivat vuonna 2012 liki tismalleen vuoden 2005 tasolla. Suomessa ne olivat kuitenkin kohonneet alle seitsemän prosenttia samalla ajanjaksolla.

Välipanokustannusten huomioiminen kilpailukyvyyn osatekijänä on entistä tärkeämpää, sillä niiden osuus teollisuusmaiden välisessä kaupassa vaihdettavien tuotteiden tuotantokustannuksista on pitkällä aikavälillä kasvanut. Myös Suomessa välituotepanosten osuus on kasvanut ja työvoimakustannusten osuus pienentynyt (kuvio 17). Suomen tehdasteollisuudessa välituotepanosten osuus tuotoksen (myynnin) arvosta oli 78 % vuonna 2012. Ulkomailta ostettujen välipanosten kallistuminen on yksi vaihtosuhtekehitykseen vaikuttava tekijä. Välituotepanoksista huomattavan suuri osa on kuitenkin kotimaisia. Tehdasteollisuudessa noin 60 % välituotekäytöstä on kotimaista. Välituotekustannukset vaikuttavat siten yritysten kannattavuuteen ja kilpailukykyyn paitsi tuontienergian ja raaka-ainehintojen kautta, myös esimerkiksi vuokrien ja liikkeenjohdon palvelujen hintakehityksen välityksellä.

Kuvio 17 Palkansaajakorvaukset ja välituotepanokset tehdasteollisuuden tuotoksessa

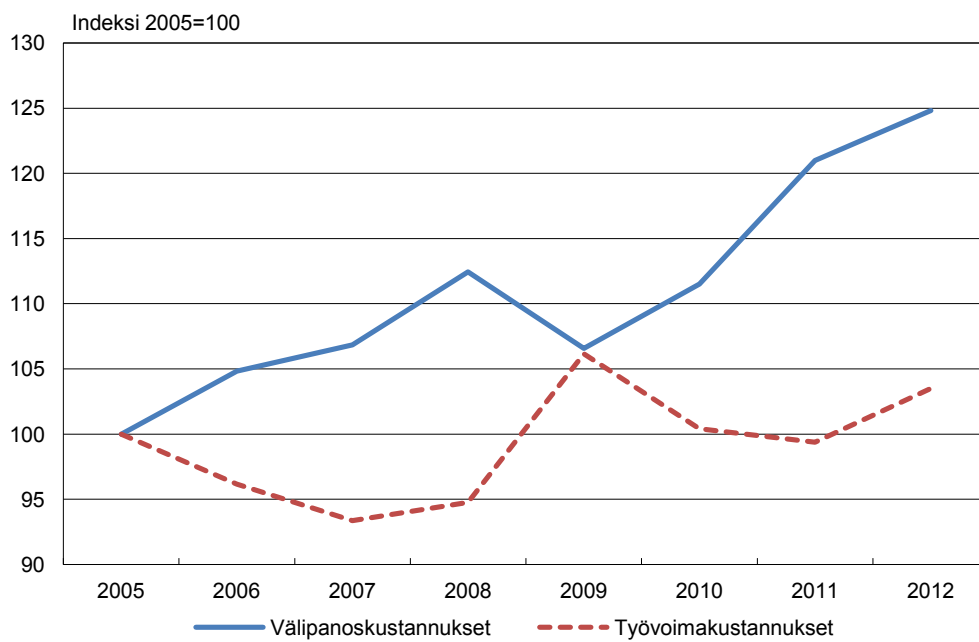

Lähde: Tilastokeskus, VM

Välituotepanosten luomia kustannuspaineita voidaan tarkastella mittaamalla, kuinka paljon yhden tuotteen valmistamisesta syntyy välituote- ja työvoimakustannuksia⁴ (kuvio 18). Näin tarkasteluna Suomen tehdasteollisuudessa kustannuspaineet ovat viime vuosina tulleet vielä enemmän välituotteiden kuin suorien työvoimakustannusten suunnasta. Tehdasteollisuuden työvoimakustannukset ovat nousseet 2000-luvulla tuotoksen hintaa nopeammin paitsi vuosina 2010–2011. Myös välipanosten hinnat ovat pääosin nousseet tuotoksen hintaa nopeammin. Tuotoksen hinta on noussut 2000-luvulla keskimäärin 0,8 %, suorat työvoimakustannukset 4,0 % ja välipanosten hinnat 2,0 %. Erityisesti vuosina 2010 ja 2011 yritysten kustannuspaineet tulivat välipanosten puolelta. Vuonna 2012 työvoima- ja välipanostekustannukset kasvoivat kuitenkin suunnilleen samaa tahtia. Tässä yhteydessä on huomattava, että välituotepanokset sisältävät melko paljon epäsuoria työvoimakustannuksia, joita voidaan arvioida tarkastelemalla eri tuotteiden palkkasisältöä. Näin arvioiden, tehdasteollisuuden kotimaisista välituotepanoksista miltei 40 % on palkkoja.

4 Välipanostekustannus (käyvin hinnoin) jaettuna tuotoksen määrällä (kiintein hinnoin).

Kuvio 18 Välipanokustannus ja työvoimakustannus tuotosyksikköä kohden tehdasteollisuudessa

Lähde: Tilastokeskus, VM

LIITTEET

Liite 1 Muutoksia veroissa ja etuuksissa

Seuraavassa on luettelon omaisesti tiivistetty ne veroja ja sosiaalietuuksia koskevat muutokset, jotka vaikuttavat tässä raportissa tarkasteltuihin tuloihin ja kustannuksiin lähivuosina. Ne on jaettu ansiotuloista kannettaviin veroihin, jotka vaikuttavat suoraan käytettävissä oleviin nettotuloihin sekä välilliseen verotukseen, joka kuluttajahintojen kautta niin ikään vaikuttaa ostovoimakehitykseen. Lisäksi luettelo sisältää sosiaalietuuksia ja yritysten veroja koskevat muutokset.

Ansiotuloista kannettavat verot

- Inflaatiotarkistusten tekemättä jättäminen 2013
- Tuloveroasteikon 1,5 prosentin tarkistus 2014 (pl. ylin tuloraja)
- Työtulo- sekä perusvähennyksen korotus (korotettu jo aikaisemmin, lisäkorotukset 2014 alusta)
- Kotitalousvähennyksen korotus 2014
- Uusi tuloluokka valtioverotuksessa yli 100 000 euron ansiotuloille vuosina 2013–2015
- v. 2014 aiotun kilometrikorvauksen lisäkiristyksen peruminen
- Yleisradiovero 2013
- Keskimääräinen kunnallisvero kiristyy 0,36 prosenttiyksikköä v. 2014
- Osinkoverotuksen kiristäminen v. 2014
- Opintolainan korkovähennysoikeus poistetaan v. 2015
- Asuntolainan korkovähennysoikeuden asteittainen rajaaminen 2012–2014

Välillisesti kannettavat verot

- Kaikkien arvonlisäverokantojen sekä vakuutusmaksuveron korotus yhdellä prosenttiyksiköllä v. 2013
- Asunto-osakkeiden ja kiinteistöyhtiöiden osakkeiden varainsiirtoveron verokanta 1,6 prosentista kahteen prosenttiin v. 2013. Kiinteistöyhtiöiden velkaosuus lisätään varainsiirtoveron veropohjaan
- Liikennepolttoaineverojen korotukset v. 2012 ja v. 2014. Jäteveron korotus v. 2013 sekä turpeen veron korotus v. 2013 ja v. 2015
- Makeis- ja virvoitusjuomaveron pohjan laajennus ja tasokorotukset v. 2011–2012. Virvoitusjuomaveron korotus v. 2014 ja makeisveron korotus v. 2015
- Alkoholi- ja tupakkaverotuksen kiristys v. 2012 ja v. 2014
- Auto- ja ajoneuvoverotuksen kiristyminen v. 2012–2013
- Sähkövero I:n korotus v. 2014

Yritysverotus

- Yhteisöverokannan alentaminen 24,5 prosenttiin v. 2012 ja edelleen 20,0 prosenttiin v. 2014
- T&K-verokannustin, jonka kautta yrityksille hyvitetään yhteisöverosta T&K-henkilöstön palkkakustannuksia vuosina 2013–2014 (aiemmin v. 2015 asti)
- Tuotannollisiin investointeihin sovelletaan korotettuja poisto-oikeuksia 2013–2014 (aiemmin v. 2015 asti)
- Hallitusohjelman mukainen pankkivero käyttöön v. 2013 ja ns. voimalaitosvero v. 2014
- Edustusmenojen vähennysoikeuden poisto v. 2014
- Pitkäaikaisten investointien poistamisen muuttaminen hyödykekohtaiseksi v. 2014
- Väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen ratavero poistetaan vuosiksi 2015–2017

Etuudet

- Työmarkkinatuen tarveharkinta poistetaan puolison tulojen osalta v. 2013
- Työttömyysturvaan 300 euron suojaosa ja työttömyyspäivärahan omavastuuajan lyhentäminen seitsemästä päivästä viiteen päivään v. 2014
- Alle kolmen vuoden työhistorian omaavien ansiopäivärahakauden enimmäiskestoaika lyhenee 400 päivään, työssäoloaika lyhenee 34 viikosta 26 viikkoon ja työllistymistä edistävästä aktiivitoimenpiteistä kieltäytyminen 250 ensimmäisen työttömyyspäivän aikana lyhentää päivärahakautta 100 päivällä. Ansiopäivärahan korvaustasoja vähennetään ja työllistymistä edistäviin aktiivitoimenpiteisiin osallistuville maksetaan muutosturvan mukaista päivärahaa. Muutokset tulivat voimaan v. 2014.
- Eräisiin etuuksiin ylimääräinen ja tilapäinen indeksitarkistus v. 2013 ALV-kannan nousun vuoksi
- Lapsilisien indeksijäädytys vuosina 2013–2015
- Joustavan hoitorahan käyttöönotto v. 2014
- Lomakorvauksen jaksotuksen poisto työttömyysturvassa v. 2013

Liite 2 Työ- ja virkaehtosopimukset vuosille 2014–2016 merkittävimmillä sopimusaloilla

Sopimusala	Henkeä	Alkaa*	Työllisyys- ja kasvu-sopimus	Poikkeukset
Teknolohiateollisuus, työntekijät	120 000	1.11.2013	x	Korotuksista pyritään sopimaan paikallisesti 30.11.2013 mennessä. Jos ei tulosta, niin mennään työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaan.
Teknolohiateollisuus, ylemmät toimihenkilöt	55 000	1.11.2013	x	Korotuksista pyritään sopimaan paikallisesti 30.11.2013 mennessä. Jos ei tulosta, niin mennään työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaan.
Kemianteollisuus, työntekijät	28 000	1.3.2014	x	
Elintarviketeollisuus, työntekijät	29 000	1.4.2014		Ei ole mukana, mutta solmittu sopimus noudattaa pääosin työllisyys- ja kasvusopimusta.
Rakennusteollisuus, talonrakennus	60 000	-		Ei ole mukana, neuvottelut ovat kesken. Nykyinen sopimus päättyy 28.2.2014.
Talotekniikan sähköasentajat	10 000	-		Ei ole mukana. Nykyinen sopimus päättyy 30.9.2014.
Paperiteollisuus	14 000	1.5.2014	x	
Mekaaninen metsäteollisuus, työntekijät	18 000	1.5.2014	x	
Puusepänteollisuus	12 000	-		Ei ole mukana. Vanha sopimus on voimassa 31.3.2015 asti. Seuraava korotus on 1,4 % maaliskuussa 2014, lisäksi 0,7 % paikallinen erä.
Auto- ja konealat	15 000	1.11.2013	x	
Kauppa	200 000	1.5.2014	x	
Majoitus-, ravitsemus- ja vapaa-ajanpalvelut	70 000	1.5.2014	x	
Rahoitus	30 000	1.12.2013	x	
Vakuutus	13 000	1.11.2013	x	
Kiinteistöpalvelut	50 000	1.11.2013	x	
Tietotekniikan palvelut	48 000	1.11.2013	x	Korotuksista pyritään sopimaan paikallisesti 30.11.2013 mennessä. Jos ei tulosta, niin mennään työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaan.
Kuorma- ja linja-autoliikenne	25 000	1.2.2014	x	
Viestinvälitys- ja logistiikka	21 000	1.11.2013		Ei mukana. Sopimus vuoden mittainen ja palkankorotus jo 1.12.2013. Korotus työllisyys- ja kasvusopimuksen mukainen.
Valtio	86 000	1.4.2014	x	
Yliopistot	35 000	1.4.2014	x	
Kunta-ala	437 000	1.3.2014	x	
Yksityiset sosiaalipalvelut	40 000	1.3.2014	x	
Yksityinen opetusala	15 000	1.4.2014	x	
Evl.lut. seurakunnat	20 500	1.4.2014	x	

* Sopimukset ovat kolmivuotisia tai päättyvät viimeistään 31.1.2017 ellei toisin mainita.

Liite 3 Koko talouden yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain

									Keskimäärin		Yhteensä	
Euroalue	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,4	1,5	1,8	2,1	1,8	1,5	1,7	1,9	2,3	1,7	37,4	5,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	0,1	0,0	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,3	1,3	1,8	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,4	-2,6	2,4	1,3	0,0	0,4	0,9	1,0	0,6	0,8	9,2	2,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,8	4,2	-0,6	0,8	1,9	1,0	0,7	0,9	1,7	0,9	25,9	2,7
Itävalta	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,2	1,7	1,2	1,9	2,6	2,3	1,9	1,9	2,1	2,0	33,6	6,2
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,3	0,1	0,1	0,0	--	--	--	--	0,1	--	0,9	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,5	1,7	1,1	1,9	--	--	--	--	2,0	--	32,4	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,5	-3,1	1,0	1,1	-0,4	-0,1	0,9	1,1	0,8	0,6	12,3	1,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,7	5,0	0,2	0,7	3,0	2,5	0,9	0,8	1,2	1,4	19,0	4,2
Belgia	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,6	1,2	1,4	3,1	3,7	2,2	1,1	1,5	2,7	1,6	45,7	4,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	0,6	0,1	-0,2	0,4	--	--	--	0,1	--	1,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,4	0,6	1,3	3,2	3,3	--	--	--	2,6	--	44,1	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,8	-2,6	1,6	0,4	-0,3	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	9,4	1,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	4,4	3,9	-0,3	2,7	4,1	1,6	0,4	0,9	2,1	1,0	33,2	2,9
Saksa	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,1	0,1	2,4	3,0	2,6	1,9	2,7	3,1	1,4	2,6	21,2	7,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	0,1	0,0	-0,4	0,0	--	--	--	-0,1	--	-1,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,3	0,0	2,3	3,4	2,7	--	--	--	1,5	--	22,9	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,1	-5,2	3,5	1,9	-0,4	-0,1	1,2	1,3	0,7	0,8	10,2	2,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,3	5,6	-1,1	1,0	3,1	2,0	1,5	1,8	0,7	1,8	10,0	5,4
Espanja	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	6,7	4,3	0,3	1,0	-0,3	0,8	0,0	0,2	2,8	0,3	46,8	1,0
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,6	0,1	-1,1	--	--	--	--	--	0,1	--	1,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	6,1	4,2	1,4	--	--	--	--	--	2,7	--	45,1	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,0	2,9	2,0	2,0	2,7	2,2	1,2	0,9	0,8	1,4	11,3	4,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	5,6	1,4	-1,8	-1,0	-3,0	-1,3	-1,2	-0,6	2,0	-1,1	31,8	-3,1
Ranska	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,6	1,8	2,3	2,5	2,2	1,4	1,3	1,5	2,6	1,4	44,1	4,3
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,2	-0,1	0,1	--	--	--	--	0,1	--	1,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,6	1,5	2,4	2,4	--	--	--	--	2,6	--	42,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,6	-1,9	1,8	1,6	0,1	0,4	0,6	1,3	0,7	0,8	10,7	2,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,2	3,7	0,5	1,0	2,1	1,0	0,7	0,3	1,9	0,7	30,1	2,0
Italia	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,0	-0,1	2,2	1,2	0,0	1,0	1,6	1,6	2,0	1,4	31,8	4,3
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,4	-0,1	0,0	0,0	-0,1	--	--	--	-0,1	--	-1,6	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,6	0,1	2,2	1,1	0,1	--	--	--	2,1	--	33,9	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-1,4	-3,9	2,5	0,2	-2,2	-0,2	0,7	0,7	-0,3	0,4	-3,6	1,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	4,5	4,0	-0,2	1,0	2,3	1,1	0,9	1,0	2,3	1,0	36,8	3,1
Alankomaat	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,4	2,1	1,3	1,4	1,7	0,0	2,0	2,1	2,9	1,3	48,4	4,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,3	0,1	0,3	0,1	1,0	--	--	--	0,3	--	4,4	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,0	2,1	1,0	1,3	0,7	--	--	--	2,5	--	42,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,3	-3,0	1,9	0,2	-1,1	-0,2	0,8	0,7	0,7	0,5	10,4	1,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,0	5,3	-0,6	1,1	2,8	0,2	1,1	1,4	2,1	0,9	34,4	2,7
Suomi	2008	2009	2010	2011	2012	2013e	2014e	2015e	99-12	13e-15e	99-12	13e-15e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	4,4	2,3	1,8	3,2	3,5	2,4	1,6	1,6	3,1	1,9	54,3	5,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	-0,6	-0,8	0,4	0,1	--	--	--	-0,2	--	-3,0	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	4,4	2,9	2,6	2,8	3,5	--	--	--	3,4	--	59,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-2,2	-6,1	3,4	1,2	-0,8	-0,1	0,6	1,3	1,0	0,6	15,2	1,8
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	6,7	9,0	-1,6	2,0	4,4	2,5	1,0	0,4	2,1	1,3	33,9	3,9

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähde: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2013)

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI

PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO

p. 02951 6001

f. 09 1602 2165

julkaisut@vnk.fi

www.vnk.fi/julkaisut